

DE
MILITAIRE SPECTATOR.

TIJDSCHRIFT

VOOR HET

NEDERLANDSCHE LEGER.

Après les qualités nécessaires au commandement en chef, le talent de guerre
le plus sublimé est celui du général de cavalerie.

Foy.

HOOFD-REDACTEUR

J. C. van Rijnveld.

TWAALFDE DEEL.

APRIL 1844. - N°. 10.

BREDA,
BROESE & COMP.

1844.

*De ondergetekende verklaart
dat dit eenige keur kunnen
drukken is gedrukt en door
hem verkocht is.*
Breda, den 1sten Mei 1844.
Broese & Comp.

DE
MILITÄRE SPECTATOR.

TU D S C H R I F T

1844

BRONX

Small text block, likely a notice or disclaimer.

1844

J. C. van Nijmegen

TWALFDE DEEL

APRIL 1844 - N. 10.

BRONX
BROESE & COFF.
1844

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks, in Nos. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks (behalve de bijvoegsels, die gratis geleverd worden) bestaat, en voor f 6,25, uitgenomen de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respectieve geabonneerden wordt afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-Directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koninkrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden vrachterij aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, of aan den Majoor der artillerie, VAN RIJNEVELD, te Nijmegen, met het opschrift: voor den Militairen Spectator. Voor oorspronkelijke opstellen kan een vastgesteld honorarium gevorderd worden, te ontvangen bij de Uitgevers, na de verschijning van het 6de en 12de nummer. Het verlangen daartoe moet kenbaar gemaakt worden bij de inzending der opstellen.

LICHT EN SCHADUW,

OF

GEMEENZAME MILITAIRE BRIEVEN

OVER

EEN REISTOGTJE NAAR DE PRUISSISCHE RIJNGEWESTEN, IN
DE MAANDEN AUGUSTUS EN SEPTEMBER 1842.

IX.

INHOUD.

N. is ons nogmaals een leerrijke wegwijzer. — Uitval tegen de regenschermen. — Diné bij den brigade-adjutant von KNÜBELSDORF, van het 8te regiment hussaren. — De kavallerie verlangt naar één chef, en naar kavallerie-oefeningen op eene groote schaal; — geloof aan goede vooruitzichten. — Partij bij de officieren der brigade lansiers. — Instructie over de samenstelling en het gebruik van groote kavallerie-massa's. — Hoofddoel der mededeeling. — Men wil nog meer dan 't geen deze instructie zegt. — Oordeel over dat streven naar meerdere volmaaktheid. — Vergelijkend oordeel van een Duitsch officier, over de Pruisische en Fransche ruitery. — Inspectie der brigade lansiers. — Doortogt van een deffé. — Oordeel van den schrijver der *Sechszundanzig Friedensjahre*, over de Duitsche kavallerie.

Sedert den 24sten tot en met den 26sten Augustus, was ik geheel in de ruitery verdiept, terwijl onze gesprekken en aantekeningen uitsluitend aan dat wapen waren toegewijd. Het was ons gelukt, ook voor dat doel nieuwe, ons waarde kennissen te maken, waardoor wij dieper konden dringen in den geest welke bij de Pruisische kavallerie heerscht; getrouw aan het door ons aangenomen stelsel, namelijk: ons oordeel voor te bereiden door een legio vragen te doen aan verschillende individuën, vervolgens, door vergelijking der antwoorden, een geheel te verkrijgen, en dan zooveel mogelijk, de punten van onderzoek door eigene oogen te zien en te beoordeelen; langs dezen weg — zeg ik — maakten wij ons met vele bijzonderheden bekend. Den 25sten, de dag des Heeren en der rust, werd dienovereenkomstig besteed. Onze vriend N. had wel zoo goed willen wezen, den morgen aan ons af te staan, en op nieuw bragten wij eene opregte hulde aan zijne welwillendheid jegens ons, en aan zijne uitgebreide dienstkennis. Hij had bij die gelegenheid

de puntigheid van zijnen geest behaaglijk afgerond, om ons te leeren en de eer der Pruisische kavallerie, zonder overdrijving, met gevoel van overtuiging en met waardigheid, te handhaven. Ook in die stemming was hij voor ons eene type, doch in eenen hooger zin. Bij het slot van ons leerzaam onderhoud, waaraan ik eene dankbare herinnering zal bewaren, kwam echter de oude mensch met één oor te voorschijn, en wel met eene puntige aanmerking over de vergunning aan de Nederlandsche officieren gegeven, om regenschermen te mogen gebruiken. Niet hij alleen, maar ook de meeste Pruisische officieren, vonden dit een *philister-idée*, en wij lachten hartelijk over dit roccoco-oordeel. Wij beklaagden den Pruisischen officier, die, bij 22° warmte, onder eenen dikken mantel een dampbad moet nemen, om zich tegen eene regenbui te beschermen, terwijl zijn druipende hoed en pluim alsdan geene onaardige *entrées de salon* moeten maken, zoo zijne wandeling eene visite ten doel heeft. Hoe gemakkelijk, daarentegen, de Nederlandsche officier zijnen regenscherm in de vestibule, om zich *chapeau-bas* in de salon te begeven, onbevreesd van voor een druipende poedel te worden gehouden, waarvan de minste hoofd- en hoedbeweging, een soort van regenbui doet vallen op alles wat hem omringt. De mantel welken de Pruisische officier in de warmte omhangt, en de regenscherm, welke de Hollandsche officier boven zijn hoofd uitspreidt, dienen tot een en hetzelfde doel: niet nat te worden als men behoorlijk gekleed is; en wie van beiden het beste dat doel bereikt, lieten wij onzen N. oordeelen. Zonderlinge gehechtheid aan vooroordeelen, dat men de onschuldige en zeer nuttige regenscherm in sommige legers blijft beschouwen als een blijk van ontaarding der krijgszeden en van den krijgsvin. N. en meer anderen met hem vonden het bespottelijk. Wij vooronderstelden, dat wij dat *ridicule*, zonder ons te ergeren, wel op ons konden laden. En.....

«... tout considéré, quel est le ridicule?

Sous des traits différens dans le monde il circule;

Mais au fond, quel est-il? Une convention,
 Un fantôme idéal, une prévention;
 Il n'exista jamais aux yeux d'un homme sage:
 Se variant au gré des nations,
 Le ridicule appartient à l'usage.»

De vriendelijke luit'.-brigade-adjutant VON KNOBELSDORF, had ons in de gelegenheid willen stellen, het etens-uur door te brengen aan de officiers-tafel van het 8ste regiment hussaren, en dien middag ons gevraagd zijne gasten te zijn. De beleefdheid had hij zelfs zoover uitgestrekt, om eenige onzer nieuwe kennissen insgelijks te noodigen. De tafel werd gehouden in de kazerne, in mijnen vorigen brief beschreven, en het uiterlijke, zoowel als de kwaliteit van de ontvangst, was niet minder dan ons diné bij den heer VON BIEBERSTEIN. Wij waren getroffen over de hartelijkheid waarmede onze beminnenswaardige gastheer de honneurs deed. De tafel zelve vertoonde een niet onaardig kavalleriemélée: Officieren van het 8ste en 11de regiment hussaren, en van het 5de en 20ste lansiers, zaten door elkander. Ons gezelschap was aan het hoofd der tafel geplaatst. Op het dessert maakten wij nader kennis met den fameusen quadrillerijder, de luitenant VON BUCHE, met den vriendelijken luitenant VON TWICKEL van het 11de en met den hupschen luitenant VON OTHEGRAVEN van het 5de lansiers, eene *type* van rondheid, in den volsten zin des woords genomen, zoowel met betrekking tot zijnen aardschen tabernakel, als van zijn geheel karakter. Hij was niet minder een *type* van geestige vrolijkheid, en droeg zijn acht-en-twintigjarig luitenantchap met stoicijnsch-geduld. Een soort van medegevoel bracht ook bij ons den luitenant VON FRANKENSTEYN, schrijver van het bekende *Handbuch* voor de kavallerie, die reeds als tweede luitenant den veldtocht van 1813 en 1814, in ons vaderland had gemaakt, en thans bij den staf van den generaal v. PFUEL gedetacheerd was. In deze club van brave, hartelijke ruiters bragten wij eenige uren, aangenaam en leerrijk koutend door, waarbij menige toast van aanbeveling en vriendschap gedronken werd, voorafgegaan door een' hartelijken feestdrank aan onzen Koning en aan de Nederlandsche kavallerie, die natuurlijk met warmte teruggekaatst werd. Een vijver van champagne-limonade stond ook hier in een bed van grof ijs voor ons; 't was eene soort van poel of plas, die zonder stoommachine, doch met zeer snel werkende handscheppen werd ledig gemaakt, doch ook wederom zeer spoedig onderliep. Het werd ons niet gegund den bodem te aanschouwen. Intusschen hoorden wij hier veel spreken van een in 't licht gekomen ontwerp over de oefening der kavallerie met massa's, dat mij

nog dien avond werd medegedeeld, en dat ik eenige dagen later vond in n°. 69 van de *Allgemeine MilitärZeitung* (van 9 Augustus 1842). Men beschouwde dit stuk als de voorlooper van groote hervormingen, welligt als de aankondiging der benoeming van eenen algemeenen inspecteur-generaal van het wapen. Uit deze, uit vroegere en ook uit latere gesprekken over de Pruisische kavallerie gehouden, meende ik duidelijk te kunnen opmerken, dat de meeste kundige kavaleristen naar eenheid in het opperbevel haakten, en tevens hoopten dat de kavallerie daardoor in korten tijd die vorderingen maken zou, waarmede de infanterie, en zoo zij zeiden, ook de artillerie dagelijks voorwaarts gingen. Erkenden zij de noodzakelijkheid voor de eenheid in de hoofdleiding bij de artillerie, niet minder oordeelden zij het noodzakelijk voor de kavallerie. Pruisen toch, zou bij een oorlog over eene aanzienlijke massa ruitery kunnen beschikken, en zoo het daarvan de beste vruchten wilde trekken, en het eigenaardig doel bereiken, dan moest het niet verspreid, maar in groote massa's optreden. Ware men nu in de bewegingen met die groote massa's geoefend; ware er langs dien weg eenheid; het zoo noodzakelijke *ensemble* bij die groote massa's gekomen, hadden zich hoofdbevelhebbers in die school gevormd, dan zou ook het Pruisische leger een overwigt bekomen, dat andere door den korten diensttijd niet te overwinnen zwarigheden en leemten zou vergoeden. Geen hunner twijfelde aan het vooruitzicht, of de Pruisische kavallerie zou onder haren, naar waren vooruitgang strevend den Koning, eenmaal, al ware het ook slechts een flauwer evenbeeld worden, van 't geen de kavallerie was tijdens den grooten FRITS. De grondstoffen waren, zoo zij zeiden, aanwezig, er ontbrak slechts een algemeen hoofd om ze te besturen. Men zwaaide veel lof toe aan de vorderingen welke het korps artillerie, onder de hoofdleiding van Z. K. H. Prins AUGUST, gemaakt had, als een bewijs wat er konde bereikt worden, enz., enz.

Met de overige aanzittende heeren kwamen wij niet in aanraking. Die van het 8ste en 11de regiment waren over het algemeen ook minder gezellig en voorkomend. Met het korps lansiers-officieren was het omgekeerd, waarvan wij nog dienzelfden avond een sprekend bewijs ontvingen.

Toen wij namelijk onzen hupschen gastheer hadden bedankt voor zijn hartelijk onthaal, dat tot laat in den namiddag had voortgeduurd, wandelden wij weder naar den Ananasberg, ten einde den koelen avondstond te genieten, met voornemen om vroeg naar huis te gaan, tot het opteekenen van vele bijzonderheden welke wij gehoord hadden —

doch, daardoor werd een schrap gehaald. Naauwelijks hadden wij een voet in den sterk bevolkten tuin gezet, of wij werden dadelijk geprest door de majoors VON SYDOW en VON HOLLEBEN, om onzen avond af te staan aan de vereeniging van het korps officieren der beide regimenten. Allen zaten bijeen, rondom eenen dergelijken vijver, als waaraan wij onze krachten bij VON KNOBELSDORF beproefd hadden, terwijl het muziekkorps van het 5de regiment ons op deliciose walzen, galoppen en marschen vergastte. De Prins FREDERIK van Pruisen, in eenvoudige uniformjas en policiemuts gekleed, zonder eenig onderscheidings-teeken, voegde zich voor eenige oogenblikken onder de groepen, en onderhield velen, en ook ons op het minzaamst. Een donderbui dreef het gezelschap in het Schlosgarten-haus, waar een collation ons wachtte. Weinige oogenblikken daarna kwam de generaal VON STRANTZ en verhoogde de gezellige vreugde die er heerschte. Naauwelijks waren wij aan tafel, of de genoemde generaal stelde een' allerhartelijksten toast in op het welzijn van onzen Koning en van ons leger, dat met een oorverdoovend *hoerah!* toegejuicht werd. Van dat oogenblik af waren wij geheel te huis bij de brave lansiers; geen enkele bleef in gebreke om ons op de eene of andere wijze, een bewijs van vriendschap te geven, en het was waarlijk, als of wij eenige jaren met die heeren gediend hadden. Aangename herinneringen aan dien vrolijken avond zullen mij lang bijblijven. Mijn ronde buurman aan tafel, de luitenant VON OTHEGRAVEN, gaf mij eenige uren achtereen het bewijs zijner uitgebreide taalkennis, en van zijnen natuurlijken humor. Hij sprak het Hollandsch perfect goed, doch kwam eerst met zijn spraaktalent voor den dag, toen ik in de der, denn, demm, dir en dich, verward geraakte, en mijnen geest plaagde, om eenige Hoogduitsche technische uitdrukkingen te vinden. Van harte dronk ik op zijne toekomstige bevordering, en bewonderde hem over zijn geduld dat hij 28 jaren beproefd had, en het nog met zooveel levensvreugde droeg, terwijl hij met geestdrift en regtgemeend een hoog, aan zijnen Koning toebragt.

Bij deze gelegenheid werd mij op nieuw bevestigd, wat ik vroeger reeds had opgemerkt, namelijk het groot vertrouwen, dat de linie-kavallerie-officieren in de landwehrekavallerie stellen, 't geen voorzeker een deugdelijk bewijs is voor het gehalte van dezen troep. Evenzoo echter werd het mij ook duidelijker, dat het gebrek aan officieren en onder-officieren, bij eene mobilisatie ten oorlog, zich dáár sterk zoude doen gevoelen.

De dag was in den werkelijken zin aan het gezellig ta-

felvermaak toegewijd, doch ons daarom neit minder nuttig geweest. Te huis komende, viel er niet minder te noteren, dan alsof wij den geheelen dag te paard gezeten hadden. In de eerste plaats waren de punten, betreffende de door de commissie tot zamenstelling van een nieuw kavallerie-reglement voorgestelde *Instructie over de zamenstelling en het gebruik van groote kavallerie-massa's*, nog al belangrijk. Deze commissie had zich vooreerst slechts bepaald tot het bijeenbrengen van grondstellingen, die tot de zamenstelling van een eigenlijk reglement zouden moeten dienen; van het idée uitgaande, dat de kennis der gevechtsbeginselen hier wel het voornaamste deel zoude moeten uitmaken. Zooals dit stuk daar lag, kwam mij 't als een sprekend bewijs voor, dat men in Pruisen, even als overal, heeft ingezien, dat het wapen der kavallerie geenszins met de wapens der infanterie en artillerie eenen gelijken tred heeft gehouden en dat het noodzakelijk is de aandacht daarop meer te vestigen. De aanhaling der gevechtsbeginselen toch, is een blijk, dat hier eene herinnering noodig was. Ik zal, om doel en strekking daarvan een beknopt overzicht mededeelen:

De eerste §, onder het rubriek: doel der vereeniging van kavallerie-massa's, zegt, dat de kavallerie-regimenten tot sterke korpsen vereenigd, ten doel hebben, om den vijand door een krachtig overwigt te bestrijden; door een snel doorloopen van zekere ruimten, den vijand krachtig te verrassen, en door de overmagt, die men plotseling op een punt brengt, aanzienlijke deelen zijner strijdkrachten te vernietigen; langs dien weg de overwinning voor te bereiden, of, indien die reeds door andere wapenen bevochten was, haar volkomen te maken en duurzaam te bekroonen. De daarop volgende §§ handelen over de tezamenstelling van een kavallerie-korps. Deswege wordt gezegd: De sterkte dier korpsen hangt meest af van de omstandigheden waarin men zich bevindt. Zoodanig korps moet sterk zijn, doch mag ook niet door te groote sterkte onhandelbaar worden. Een weinig verder wordt gezegd: dat acht tot twaalf regimenten, uit alle kavallerie-soorten gekozen, met twee of drie rijdende batterijen, in de meeste gevallen aan de vereischten zullen voldoen. De kommandant van zoodanig korps moet onder het onmiddellijk kommando staan van den opperbevelhebber van het leger. De naaste onder hem staande eenheid is gewoonlijk de brigade, uit twee tot drie regimenten gevormd. Bij eene sterkte waarbij deze indeeling nog niet voldoende mogt voorkomen, zou men nog divisien van twee brigaden kunnen vormen. Dan volgt

er eene rubriek, over de indeeling en marschregeling der beide wapens, kavallerie en artillerie. Hier wordt gezegd, dat men een kavallerie-korps, even als elke kavallerie-afdeeling, in drie hoofddeelen of *treffen* moet splitsen: voorhoede-, gros en reserve, welker sterkte geregeld wordt naar het doel, de kavallerie-soorten, en de middelen waarover men beschikken kan. De rijdende artillerie wordt aan deze hoofd-afdeelingen toegedeeld, of blijft geheel ter beschikking van den korpsbevelhebber. Het bijzondere doel, waarnaar dat korps zal moeten streven, zal in de meeste gevallen de indeeling der artillerie bij de marschkolonnen bepalen. De indeeling tot den marsch, de zekerheids- en verkennings-voorzorgen worden insgelijks naar het doel en naar het terrein bepaald. In de rubriek: Over de stelling vóór en tot het gevecht, wordt het volgende gezegd: De tezamentrekking (*rendez-vous*) vóór het gevecht, moet zooveel mogelijk geconcentreerd en bedekt zijn, en daarenboven zeer gemakkelijk alle bewegingen in verschillende rigtingen toelaten. De stelling tot het gevecht moet zoodanig zijn geregeld, dat het gebruik der hoofd-afdeelingen (*treffen*) voor de onderscheidene doeleinden, met de grootst-mogelijke innerlijke orde is voorbereid. Deze slagliniën blijven, voor dat zij tot de handeling overgaan, in kolonnen geformeerd, ten einde ze met meer gemak naar alle rigtingen te kunnen bewegen. Hare ontwikkeling mag echter niet zóó lang worden vertraagd, tot zij daartoe door vijandelijke aanvallen of door artillerie-vuur genoodzaakt worden. Die ontwikkeling moet veel meer tijdig geschieden en indien dit noodig is, moet zij onder de beschutting van het vuur harer artillerie plaats hebben. Omtrent het gevecht zelf, worden de navolgende grondregelen gesteld: dat het offensief het ware element der kavallerie is, en het haar opgedragen zij, eenen krachtigen, gesloten aanval te doen, welke den aanval des vijands moet voorkomen, of waarbij men hem gesloten moet te keer gaan. Deze taak zal glansrijk kunnen volbragt worden, wanneer de kavallerie door juiste en tijdige aanwending van hare eigenaardige kracht, namelijk door snelheid, den vijand verrast. De kavallerie mag zich nimmer staande voets laten aanvallen. Zij zal dan alleen uitstekende daden kunnen verrigten, wanneer manschappen en paarden voor hunne grootsche bestemming behoorlijk voorbereid zijn. Ieder ruiter moet meester van zijn paard zijn, en zijne wapens krachtig en behendig weten te gebruiken; want eerst *dan* zal hij, met het gevoel van eigene kracht, en steunende op zijne behendigheid, het persoonlijk of individuëel gevecht te gemoet gaan. De eigen-

aardige kracht der ruiterij — bedrevenheid in het snel doorloopen van groote ruimten — kan slechts, indien zij werkelijk groote uitkomsten zal opleveren, door oefening verkregen worden. Bij die oefening komen twee trappen voor; op de eerste moeten de individuële ruiter en zijn paard geheel voor hunne bestemming voorbereid wezen, dan echter moet, op den tweelen, de ruiter en zijn paard, als leden van een groot geheel, worden geoefend, om zich in het grootst mogelijk ensemble, snel, langdurig en velhardend te kunnen bewegen. Deze oefeningen moeten alzoo in vereeniging met groote massa's, en in verschillende formatiën dikwerf herhaald worden. Elke oefening moet aanwinst in krachten voortbrengen, en mag derhalve geenszins tot een groot verbruik van paarden leiden; want als dit plaats had, dan zou daardoor een bewijs gegeven worden, dat de oefeningen niet goed bestuurd of overdreven waren. De grenzen van elke oefening zijn dáár waar de krachten, in plaats van toe te nemen, worden uitgeput. Deze grenzen kunnen ver uitgebreid worden, indien de oefeningen door uitgebreide kennis, veel order en naauwlettend toezigt worden geleid. Eene ernstige studie van de natuur des paards, en evenzoo van de rijkunst, moet ten grondslag van dat alles strekken; zonder die kennis en zonder die studie is er niets goeds van de oefeningen te verwachten. Onder de rubriek: De aanval, en de ondersteuning van den aanval door de artillerie, houden de §§ de volgende algemeene teregtwijzingen: De voorafgaande regeling van eenen kavallerie-aanval, is dan eerst goed te noemen, wanneer men daarbij is bedacht geweest, om, met een aanzienlijk deel der voerhandene krachten, snel, op het gepaste moment, in eene rigting te voorschijn te komen, alwaar en van welke zijde de vijand den aanval niet verwachtte. Daardoor zal men in staat gesteld zijn om eene overmagt in zulk een gevechts-moment, tegen geringere strijdkrachten te voeren, en zodoende groote uitkomsten te bevechten. Zulk een aanval moet in de nabijheid door flankendeckingen, en op grooteren afstand door eene reserve ondersteund worden. De artillerie moet altijd gereed wezen om de kavallerie te ondersteunen, in gevallen dat de krachten dezer laatsten te kort schieten. In zulke gevallen zal de kavallerie in het bijzonder verkeerren, als zij geroepen wordt voortdurend tegen infanterie te handelen. Daarentegen zal de kavallerie zich wel wachten, om, door eenige voorafgaande werking van de artillerie, eene seconde te aarzelen, als zij eenen verrassenden aanval moet doen. Ook zonder verbinding met artillerie,

is de kavallerie in staat, aan zeer verschillende van haar geveerde eischen te voldoen, wanneer zij van de bij haar bestaande krachten slechts doelmatig partij trekt. Zij zal zich derhalve geenszins in hare werkdadigheid beperkt wenen, indien geen artillerie haar ondersteunt. Dáár, waar artillerie werkt, moet zij door het terrein of door kavallerie-afdeelingen behoorlijk beschermd wezen; zij moet zich dáár in batterij stellen, alwaar zij het krachtigste en het aanhoudendste kan werken.

In de rubriek: Verhouding der slagliniën (Treffen) tot elkander, haren afstand, en wederkerige ondersteuning, heet het: De afstand der verschillende slag-afdeelingen of slagliniën (*treffen*) moet zoo groot zijn, dat zij elkander ter regter tijd kunnen ondersteunen, doch ook voor elkander kunnen uitwijken, en dat de eene niet onwillekeurig door de andere in den strijd kan gewikkeld worden. De tweede linie zal alzo, volgens den regel, op den bedoelden afstand, achter een' of achter de beide vleugels van de eerste slaglinie, doch de reserve achter het midden der eerste linie volgen, tot dat de loop van het gevecht beider gebruik aanwijst. Daarop volgt, als noot, dat men hier den afstand geenszins in cijfers heeft willen uitdrukken, om de noodige speelruimte voor de handeling, ingevolge het terrein en de omstandigheden, aan den kavallerie-chef over te laten. Immers de afstand des vijands, even als de tijd die de tweede of volgende slagliniën noodig hebben, om tot den aanval gereed te wezen, hebben eenen wezenlijken invloed op de grootte van dien afstand. Is nu het maximum van de tusschenruimten der slagliniën niet wel vast te stellen, zoo kan men echter aannemen, dat eene achterstaande slaglinie de voorste niet meer dan tot op 300 passen mag naderen. De ontwikkeling der eerste slaglinie is nog geenszins eene aanduiding, om ook de tweede te ontwikkelen, maar wel om zich daartoe en tot ondersteuning voor te bereiden. Valt de voorste linie echter aan, dan wordt de tweede gedeeltelijk of geheel ontwikkeld, ten einde de eerste door ter regter tijd gedane aanvallen te ondersteunen, haar bij ongunstigen uitslag op te nemen, of door flank-aanvallen uit het naauw te redden, enz., enz. De slagliniën zullen toch, naar den gewonen loop der gevechten te rekenen, elkander zelden met hare geheele, maar wel met gedeelten ondersteunen, waarbij men zich echter moet wachten, om zich in te veel kleine afdeelingen en ondersteuningskorpsen te splitsen. Het gedeelte waarmede men ondersteunt, moet niet alleen het evenwigt, maar ook het overwigt op den vijand daarstellen. Elke voor- of teruggaande afdeeling kavallerie,

moet steeds trachten te vermijden, dat hare beweging de werking harer artillerie kan hinderen; zij moet integendeel steeds bemoeid wezen, om door hare manoeuvres den vijand in het werkzaamste artillerie-vuur te leiden. Rugwaarts geëchelonnerde artillerie kan zeer geschikt dienen om terugtrekkende kavallerie te beschermen. Lange ontwikkelde liniën zijn zelden geschikt om krachtige aanvallen te doen. Tegen eenen aldus in stelling staanden vijand, zal de diepere echelons-stelling een groot overwigt verkrijgen.

De rubriek handelende over de verschillende soorten van aanval en over het partij trekken hunner gevolgen, geeft de navolgende wenken: Verrassende, met buitengewone snelheid, uitgevoerde aanvallen uit gedekte stellingen, of door bewegingen begunstigd welke de vijand niet kan waarnemen, zullen, vooral wanneer zij op de vijandelijke flanken gerigt zijn, groote uitkomsten kunnen opleveren. Is het niet mogelijk eene dergelijke rigting aan den geheelen aanval te geven, dan kan men eene poging doen om het vijandelijk front door schijn-aanvallen bezig te houden, ten einde met de hoofdkrachten op zijne flank te komen. Indien een front-aanval noodig is, dan zal men evenwel zijn best doen, om daarmede gelijktijdig flank-aanvallen te verbinden. Zijn de in gevecht gewikkelde liniën, door herhaalde flank-aanvallen, reeds wat uit elkander gekomen, dan zal de aanval van gereed staande kavallerie-afdeelingen op het centrum des vijands eene beslissende werking voortbrengen. Zoowel bij gunstige omstandigheden, als in de gevaarlijke momenten, moet men trachten eene beslissing te behalen, door gelijktijdige aanwending van kracht, besluitvaardigheid en hoogstmogelijke snelheid. Zullen zulke groote uitkomsten door de artillerie voorbereid worden, dan moet zij zoo sterk mogelijk verzameld werken. Gebieden de omstandigheden daarentegen de beslissing te vertragen, dan zullen de voorhanden strijdkrachten langzamer moeten worden gebruikt, onder voortdurende werking der artillerie, terwijl alsdan de reserve, zoo mogelijk onaangetast, gereed moet blijven. In gevallen, waarin de te behalen successen meer afhangen van het partij trekken van het oogenblik, dan van het gebruik van groote krachten, zal men de eerst geformeerde afdeeling zonder bedenken op den vijand werpen. De kavallerie moet zich snel verzamelen, om ten spoedigste weder bereid te zijn tot geslotene en welgeordende aanvallen. Den geslagen vijand mag men geen tijd gunnen om zich te herzamelen. Zij die den vijand met de sabel in den rug vervolgen, worden door achterna gezondene geslotene afdeelingen ondersteund.

De rubriek over het doorgaan van defileën, in het gezigt des vijands, geeft de navolgende beginselen op: Wanneer een defilé in 's vijands gezigt moet doorgegaan worden, dan dient zulks met snelle gangen, en indien dit mogelijk is, onder bescherming der artillerie te geschieden. In het vooruitgaan, wordt de voorwaarts staande vijand, met de eerst geformeerde afdeeling, of bij het teruggaan, de achtervolgenden vijand, met de aan deze zijde nog gereed staande, of met de aan gene zijde van het defilé, reeds geformeerde afdeeling, stout weg aangetast. Verlies van stukken geschut, als deze vóór den volledigen aftogt slechts goed gewerkt hebben, moet men niet schuwen. Deze alsnu officieel aangenomene grondstelling, verleent de artillerie eene hogere werkkraft; want ofschoon het verloren gaan van geschut nimmer is gestraft geworden, indien deszelfs aanvoerder kon bewijzen, dat hij zijnen pligt tot het laatste oogenblik toe gedaan had, of dat geene slechte leiding tot zoodanig verlies aanleiding had gegeven, heeft men niet te min meermalen opgemerkt, dat de werkdadigheid der artillerie, in het beslissendste oogenblik, verlamd werd door het besef der groote verantwoordelijkheid, bij het verlies van stukken geschut.

De laatste rubriek handelt over het gevecht tegen infanterie, tegen artillerie en tegen de drie vereende wapens. Daarin wordt gezegd: De infanterie moet met snelheid, zoo mogelijk verrassend, en vooral terwijl zij zich beweegt, worden aangevallen. Een krachtig artilleriesvuur zal den aanval zeer bevorderen; de kans eener verrassing mag echter niet opgeofferd worden aan dusdanige voorbereiding. Artillerie, wier flanken goed beschermd zijn, wordt met eene verspreide linie aangevallen; geslotene afdeelingen volgen tot ondersteuning. De artillerie dient zoodanigen aanval voor te bereiden, wanneer men van geene verrassing kan gebruik maken, ten einde het vijandelijk artilleriesvuur vooraf eenigzins te verzwakken. Indien de kavallerie geroepen wordt, om tegen de drie vereenigde wapens te kampen, dan zal zij, door rijdende artillerie vergezeld, door manoeuvreren en door omzigtig partij te trekken van het terrein, trachten moeten om in voordeeligen toestand te komen, en deze aanwenden om verrassend en met kracht te handelen. Ten slotte wordt er nog iets aangaande den kavallerie-opperbevelhebber gezegd, o. a.: De aanvoerder zal zich steeds dáár ophouden, waar hij een vrij overzigt van de onder zijne bevelen staande troepen heeft. Door zijn talent in het handelen, maar vooral, door, op den dag van den slag, de beschikkingen van den opperbe-

velhebber snel en krachtig in de hand te werken, zal hij de overwinning bevorderen, en door vernietiging der vijandelijke strijdkrachten beslissend maken. Tot vorming van zulke aanvoorders moet de tezamentrekking van groote kavallerieafdeelingen dienen. Deze moeten voornamelijk strekken om de verschillende bevelhebbers de onder hunne bevelen staande afdeelingen goed te leeren bewegen. Wanneer zij daarin de noodige tact verkregen hebben, dan moeten regimenten tegen regimenten, brigaden tegen brigaden, enz., zich bewegen, opdat de aanvoorders ook leeren hunne bewegingen te regelen naar die van eene tegenoverstaande partij, enz., enz.

Ziedaar dan lange reeks van regelen op nieuw opgedischt, doch het doel, dat ik bij de vermelding der bijzonderheden van dit voorschrift op het oog had, zal u wel niet ontsnapt zijn. Voor u, toch, zal ik niet noodig hebben te betoogen, van hoeveel belang het is, om de bij vreemde legers officieel voorgeschrevene gevechts-beginselen te leeren kennen. Eene dergelijke kennis kan dienen tot eigene leering, of om er naar de omstandigheden gebruik van te maken, of — en hierop wilde ik voornamelijk uwe aandacht vestigen — om te dienen tot maatstaf, als een punt van vergelijking, bij eene latere beoordeeling over de krijgsgoedheid der Pruisische kavallerie.

Dat eene herinnering aan dergelijke gevechtsbeginselen, niet overbodig was, zelfs voor eene goede kavallerie, vermeende ik opgemerkt te hebben, toen ik de Pruisische ruitery op eene grootere schaal bij de manoeuvres der beide legerkorpsen zag gebruiken, waarbij nog geenszins, ingevolge den voornamen zin of de hoofdstrekking dezer instructie, gehandeld werd. Bij den goeden ridderlijken geest die bij het korps officieren schijnt te bestaan, en bij de blijkbare zucht naar individuele volmaking in de rijkunst en kennis van het paard, die wij algemeen opmerkten, is het te verwachten, dat de opgegevene hoofd-ideën, veel goeds zullen uitwerken, zoodra zij maar door één man bestuurd worden.

Uit de gesprekken met eenige hooggeplaatste officieren, wel te verstaan zoo door rang als door kennis en schranderheid, was het mij voorgekomen, dat men voor de kavallerie nog meer wilde, dan in deze instructie is opgegeven. Men wilde het denkbeeld van stouthed in alles en voor alles, nog meer op den voorgrond stellen. Men vond wel, dat er wijslijk aan gedacht was, om het reeds te ingewortelde idee, dat de kavallerie zich niet zonder rijdende artillerie gerust kan bewegen, eenen grooten schok toe te brengen, doch men dacht toch, dat men dat denkbeeld nog

krachtiger had kunnen aantasten, als men namelijk van de Pruisische kavallerie wilde maken wat zij eertijds onder SEYDLITZ was. Algemeen was men echter het hoofddenkbeeld toegedaan, dat de kavallerie eerst door de vereeniging en oefening met groote massa's, de bij haar inwonende kracht zou leeren kennen, en tevens het bewustzijn verkrijgen, langs welken weg de ruiters, het kader, en vooral de regiments- en brigade-bevelhebbers zich doelmatig daartoe moeten voorbereiden.

Dit punt heeft menigwerf stoffe geleverd tot leerrijke discussiën, en mijn bescheiden en weinig beteekenend oordeel daarover uitbrengende, kwam het mij voor, dat er zeer goede grondstoffen bij de Pruisische kavallerie aanwezig waren, om in den hierboven aangeduiden zin voorwaarts te gaan. In de eerste plaats doet zich voor, de vrij gevorderde trap van individuele rijkunst en paardenkennis, dan de steeds vooruitgaande verbetering van het paardenras, en de uitbreiding van den paardenteelt, en ten slotte de vrij algemeene zucht der officieren, om door die middelen de roemrijke nagedachtenis hunner voorgangers uit den zeventienjarigen oorlog nabij te komen. Maar, en wel eene groote MAAR, zal er wel blijven bestaan in den korten diensttijd der ruiters bij het staande leger, waarin het ligchaam wel kan geoefend worden, doch waarbij het zedelijk beginsel moeilijk tot een ijzervast vertrouwen op eigene kracht zal kunnen overgaan, en dat is toch een hoofdvereischte bij de kavallerie, dat bij de voormalige Pruisische ruitery vastgeworteld moet geweest zijn. Dat men de voorgestelde beginselen tracht na te volgen, dat men in de voorschriften en in de oefeningen het idee van onbegrensde stoutheid zal laten voorzitten, dit zal geen krijgskundige kunnen afkeuren of gering achten; maar het schermen met bespiegelingen, over eene volmaking, die met de tegenwoordige aanvullingswijze der légers moeilijk te bereiken is, moet ook zijne grenzen hebben. Zeer goed — het is waar — kan toegestemd worden, dat de kavallerie van onze dagen, door de nieuwe taktische leerboeken, wat al te gehecht is geworden aan de onvermijdelijke ondersteuning van artillerie, en dat zulks het vertrouwen op de krachten die bij de ruitery werkelijk bestaan, maar in sluimering gehouden worden, heeft ondermijnd. Doch men zal toch ook, aan den anderen kant, niet even gemakkelijk instemmen, dat er zooveel gewonnen zou worden, door in een ander uiterste te vervallen. De kavallerie van het staande leger toch is gevormd uit zeer jonge soldaten, en de oorlogen van het Keizerrijk, even als de uitspraak van den grooten

meester van dien tijd, hebben het bevestigd, dat het zedelijk krijgsgelalte der jeugd zich moet vormen onder het kanongedonder, dat zijne bliksems in de gelederen des vijands slingert. Dat men nu niet zoo geheel onbezorgd over het zedelijke gelalte van den troep denkt, vindt men bewezen in het verlangen van zoovele officieren der linie, om in een' veldtog bij voorkeur bij de landwehr te dienen. Doch wanneer de landwehr door meer fysieke kracht, door meer rustigheid, door grootere zelfstandigheid in de zorg voor zich-zelfen en voor de paarden, ook de voorkeur boven de ruiters van het staande leger moge verdienen, men mag evenwel niet vergeten, dat de landwehr-ruiters evenzoo en slechts eene kleine drie jaren, tot datzelfde staande leger behoord hebben, waarbij zich het ware ruiterelement (zooals men dat schijnt te verlangen) niet heeft kunnen ontwikkelen, of diepe wortels kunnen schieten.

Een der aanwezige vreemde officieren, die eene meer speciale vergelijkende studie van eenige Europeesche kavalleriën gemaakt had, zeide mij, over deze kwestie sprekende, dat de goede geest bij de Pruisische kavallerie reeds veel uitgewerkt had, zelfs zonder de zoo noodzakelijke eenheid in de hoofdleiding, en dat het voorzeker nog veel zoude voortbrengen; maar dat zij nimmer de groote geoefendheid zoude kunnen verkrijgen, welke de Oostenrijksche en Russische ruitery, door haren langeren diensttijd, en door verhoogden aanleg hadden bekomen. Dezelfde officier, een Duitscher van den ouden stempel, uit een der kleine staten, had ook nog onlangs de Fransche kavallerie van nabij gezien, en volgens hem, waren hare vorderingen in de rijkunst en in de verzorging der paarden, sedert de beide laatste jaren, zeer groot, dank aan de bemoeijingen van wijlen den hertog VAN ORLEANS, en nu aan die van den hertog VAN NEMOURS. Hij had dit, uit nationaal gevoel, met leede oogen gezien, en alhoewel hij vermeende dat die kavallerie, door het gebrek aan een goed kavallerie-paardenras, en door haren onbezorgden en luchtigen aard, nimmer in de technische behandeling der ruitery-aangelegenheden het zooverre zoude brengen als de Deutsche kavalleriën, geloofde hij echter dat zij eene karaktermatige stoutheid en zelfvertrouwen, in één woord: het ware soldaten-element bezat, 't welk den Deutschen kavallerist in het algemeen eerst op den langen dienstweg magtig wordt. Datzelfde element had dikwerf, hoewel bij eenen slechten technischen Franschen ruitertroep, de schitterendste zegepralen behaald op de voortreffelijkste kavalleriën van Europa. Volgens zijn gevoelen, zouden er staatkundige gebeurtenissen kunnen plaats hebben, waarbij de

Franschen nogmaals dat element met succes konden aanwenden, in weerwil dat zij, in technischen en taktischen zin, zooveel lager dan de Duitsche ruitery staat, vooral bij de eerste offensieve schokken, welke van haar uitgingen. Bij langdurige veldtogten echter, zouden zich de kwalen en de gevolgen eener slecht begrepene techniek openbaren, en dan zou, bij gelijke krachten, het overwigt naar de Duitschers neigen, die hunne krachten, zelfs bij overspanning, nog weten te conserveren. Geheel echter stemde hij met mij in, dat de groote massa kavallerie, welke allereerst reeds door Pruisen, bij eenen Europeschen oorlog, tegen Frankrijk zoude kunnen aangevoerd worden, goed en niet te versnipperd gebruikt wordende, veel zou vermogen, en dat, reeds uit dit krijgs-staatkundig oogpunt beschouwd, de nieuwere beginselen, welke op dien oogenblik van het Pruisische krijgskabinet waren uitgegaan, veel goeds voor de Duitsche zaak zouden kunnen te weeg brengen.

Meermalen verdiepte ik mij met denzelfden bezadigden, doch zaakkundigen beoordeelaar, in de meer staatkundige beteekenis van dien voortgang, vooral ten opzichte van het offensief beginsel van den krijg; namelijk, of men hierin ook eenige aanduiding tot eene eventuele wijziging in het zoogenaamde defensief staatsbeginsel zoude kunnen ontwaren. Het sprak wel van zelf, dat de denkende officieren der kleine Duitsche staten op dit punt het eerst de oogen geopend en de ooren gespist moeten hebben; doch deze punten zijn te delicaat, en over het algemeen ook van te ernstigen aard, om ze in den vorm van *gemeenzame brieven* te behandelen. De resultaten van dergelijke gesprekken bleven derhalve voor eigene studie en verdere observatie bewaard.

Dat de regerende Koning, die alles in groote trekken zelf aanwijst, het niet bij eene bloote bespiegeling heeft laten berusten, heeft men in het nu afgeloopen jaar (1843) kunnen opmerken bij de plaats gehad hebbende groote vereeniging van kavallerie-regimenten in de omstreken van Berlijn. Niet onbelangrijk zou het voor een deskundig onderzoeker zijn, om bij eene nadere gelegenheid te zien, welke vruchten deze eerste vereeniging reeds gedragen heeft, als hij de door ons medegedeelde instructie tot maatstaf zijner beschouwingen nam.

Den 26ten Augustus waren wij weder zeer vroeg te paard, aangezien er eene inspectie zoude plaats hebben door den kommanderenden luit.-generaal VON PFUEL, over de brigade hussaren (het 8ste en 11de) en over de brigade lansiers (het 5de en 20ste), doch beiden op verschillende vrij ver van elkander liggende terreinen. VAN MERLEN wilde beiden zien;

dit was mij niet mogelijk, daar ik slechts één paard had, en ik reeds voornemens was, om na de inspectie, met den overste R. naar Nuys te rijden, te midden van een' groot infanterie-kantonnement, waar VAN MULKEN met den jongen luitenant HEITZ, sedert eenige dagen alle detail-oefeningen van hun wapen bijwoonden. Wij verdeelden alzoo de taak van den dag, en reden naar het terrein der brigade lansiers, dat aan den weg naar Nuys gelegen was.

De brigade was ontwikkeld, en werd voorloopig door den generaal VON STRANTZ geinspecteerd, zoodat wij in de gelegenheid waren haar op ons gemak te zien. Het uiterlijk voorkomen der paarden van het landwehr-regiment was opvallend veel toegenomen, evenzoo de stilstand in de gelederen. De troep zag er overigens goed uit.

De vriendelijke majoor VON VIETSCH vergezelde ons langs de gelederen, en beantwoordde vele onzer vragen. Ook hij zeide ons, dat de landwehr-kavallerie, die hier als zeer *presentable* voorkwam, in de oostelijke gewesten oneindig beter bereden was, en toch vooronderstelde hij, dat o. a. dit regiment, na eene maand bij elkander geweest te zijn, eene redelijk goede kavallerie zoude opleveren, die op voortdurende marschen, door de beleidvolle zorg der ruiters, dagelijks zoude verbeteren. Hij zeide ons, dat er in de zorg voor de paarden, een prijzenswaardige wedijver tusschen de ruiters der landwehr en die der staande armee plaats had, en dat die wedijver, welke evenzoo tusschen de landwehr-ruiters onderling bestond, de beste uitkomsten ten deze opleverden. Bij het aandachtig gadeslaan der ruiters, had ik meermalen de juistheid dezer verzekering kunnen opmerken, vooral wanneer zij zagen, dat men de aandacht individuëel op hunne paarden vestigde: eene soort van zelfvoldoening was dan zeer merkbaar op hun gelaat te lezen.

De kommanderende generaal kwam eerst ruim 1½ uur daarna op het terrein. Na afloop zijner inspectie, werd de brigade op een der eskadrons van het 5de regiment in geslootene kolonne gesteld, dat zeer vlug in draf werd uitgevoerd. Eene verandering van directie geschiedde vrij snel, doch bij het 20ste regiment hadden de ruiters veel te doen om het terugslaan hunner paarden voor te komen. Een deploijement in draf ging bijzonder vlug; gedurende de beweging heerschte er minder order, doch het doel, om langs den kortsten weg en goed gerigt in linie te komen, werd uitmuntend bereikt; men hoorde geen luide correctiën; zonder aarzelen werd er in linie aangevallen, en nu was het niet onaardig, het verschil der gangen bij de beide regimenten te zien. De aanval van het 5de was fiks, die

van het 20ste niet meer dan een loome, gestrekte galop. Zoowel bij het eene als bij het andere regiment waren de ruiters verre van gesloten te blijven, doch op het kommando halt! was het vijfde weder volmaakt goed gerigt; daardoor toonde het tact te bezitten, en dat de ruiters goed meester waren van hunne paarden. Door uitzwenking der eskadrons, kwam men in kolonne, daarna had er weder eene ontwikkeling en een aanval plaats, waarbij wij dezelfde opmerkingen konden maken. Een aanval met regimenten in echelon leverde eenerlei uitkomsten op. De kommando's waren kort, de bewegingen tot het beoogde doel snel, en werden door geene zorg voor grooten zamenhang en correctiën vertraagd; de eskadrons-kommandanten zorgden slechts dat zij langs den kortsten weg het doel der beweging bereikten, en dan een goed ensemble vormden.

Het uitzwermen en inrukken der tirailleurs ging geregeld, zelfs vlug bij het 5de regiment, en het was een genoeg om te zien, hoe de ruiters individuëel hunne paarden bestuurden. Bij de landwehr ging het gebrekkig, terwijl de paarden zeer bang voor het schieten waren, zoodat ook menig karabijnshot, door het keeren der paarden, naar de zijde der regimenten, of in de linie der tirailleurs gerigt werd. Doch hoe kon dit anders!

VAN MERLEN verhaalde ons, dat er bij de brigade hussaren eene gecombineerde manoeuvre was uitgevoerd, en wel in het forceren van een defilé, dat door een der regimenten aangevallen en door het andere verdedigd werd, beschermd door de ruiters van twee eskadrons, die afgezeten waren, en den terugtocht door het defilé, door een goed onderhouden karabijnvuur, begunstigen. Deze tirailleurs waren zeer voordeelig geplaatst en werden goed door het terrein beschermd; de vlugheid waarmede deze terreinafscheiding bezet en het vuur gedirigeerd werd, gaf een bewijs, dat de ligte kavallerie in dergelijke zaken veel geoefend werd. Bij deze tirailleur-manoeuve te voet, waren van elke vier ruiters drie afgestegen; de vierde was paardenhouder, die de stangteugels der drie andere paarden in de regter hand vasthield. Daarna werd er te paard geblazen, waarop ieder langs den kortsten weg zijn paard opzocht en vlug besteeg.

Bij deze gelegenheid vernam ik ook, dat het wel eens gebeurde, dat het een of ander eskadron, 't welk nalatig in de manoeuvres was geweest, en geen goede frontmarschen gemaakt had, moest na-exerceren. Zulke straffen kunnen goed en doelmatig zijn, doch mij kwam het voor, dat zij, bij groote hitte, niet gunstig op het fysiek der paarden moeten werken.

Eene opmerking moge hier nog hare plaats vinden, namelijk, dat het mij voorkwam, dat de oefeningen, en over het algemeen de leiding bij de kavallerie van deze korpsen eenvoudig en doelmatig was, en er bij dit wapen voorzeker wel het minste aan de parade-manie, in den eigenlijken zin genomen, geofferd werd. Het meer schrale dan dikke voorkomen der paarden deed genoegzaam zien, dat men geene oefeningen opofferde, om dikke, vette paarden te hebben, en toch waren zij goed gevoederd, gezond en vrij wel bestand tegen vermoeijenissen en de ondragelijke hitte.

Aangezien ik u reeds het oordeel heb medegedeeld, dat de schrijver der *Sechszwanzig Friedensjahren*, over de Deutsche infanterie geveld heeft, laat ik hier ook zijn gevoelen over de kavallerie volgen. Intusschen zou ik het omtrent eenige punten dezer critiek niet met den schrijver eens zijn, indien hij met der daad de Pruisische kavallerie, even als de infanterie op het oog heeft gehad. Deze en gene verschillen zullen van zelf in het oog vallen bij eene vergelijking mijner opmerkingen, met de volgende. Daarbij moet ik u herinneren aan het: *la critique est aisée, mais l'art est difficile*, hoewel ik tevens meen te mogen zeggen, dat de bedoelde schrijver zijne gevoelens blijkbaar met goede inzichten ontwikkeld heeft. Ik zal u verder zelf laten oordeelen, en u tevens de gelegenheid openstellen, om na te gaan, waar de schoen in ons eigen militair huishouden zou kunnen wringen. Ter zake:

« a) Eindelijk is men in bijna alle armeën tot de overtuiging gekomen, dat eene te geringe sterkte der regimenten, in tijd van vrede, zeer ondoelmatig is. Daartegen zijn dan ook maatregelen genomen, die rijke vruchten zullen opleveren, zoowel bij het uitbreken van eenen oorlog, als in den oorlog zelven. Daarentegen gaat de kavallerie aan hetzelfde euvel mank als de infanterie, namelijk aan het gebrek om een voldoende getal goedgeodiende onder-officieren te kunnen behouden, evenwel in geringere mate als bij het laatstgenoemde wapen, daar er in verhouding meer individuen bij de kavallerie voor langere termijnen dienst nemen, wijl de dienst aangenamer is. Met de officieren ziet het er echter nog erger uit dan bij de infanterie. Dáár, waar landwehr-kavallerie in de leger-organisatie is opgenomen, blijft niets over, dan de eskadrons-chef van de staande armee, bij die landwehr te detacheren, en dit werkt niet voordeelig op de eerste terug. Deze jonge (?) eskadrons-chefs dienen zich vooral voor twee misslagen te hoeden. De eerste zou zijn: het bij de linie geleerde en het uit gewoonte zich eigen gemaakte stelsel, zonder verdere overweging te volgen

bij hun nieuw kommandement; 't welk ontwijfelbaar de nadeeligste gevolgen zoude hebben. Het zou evenzoo een misgreep zijn, het bij de linie geleerde te veronachtzamen, en dit met flauwheid te behandelen, alsof het er bij de landwehr zoo naauw niet op aankomt.»

« De kavallerie hangt oneindig meer van haar materieel af dan de infanterie; de verzorging en goede instandhouding van dat materieel, berust op rijpe en deugdelijke onder-vinding, en eene kavallerie welke met onervarene officieren uitmarcheert, loopt gevaar om reeds op het eerste groote *rendez-vous* te voet te komen, omdat de ruiters gedrukte paarden moeten leiden.»

« De verdeeling in kavallerie-soorten, namelijk in ligte en zware, bakenen veel scherpere grenzen af, dan bij infanterie, en een kurassier-officier, die het kommandement over een nieuw te vormen landwehr-eskadron bekomt, 't welk met Hongaarsche bokken uitgerust is, zal zich veel minder op zijn gemak gevoelen, dan een fuselier-officier aan het hoofd van eene landwehr-kompagnie, wyl het materieel hem vreemd is. Men beschouwe dit niet al te ligtvaardig; want hij, die met het eigenaardige der Hongaarsche zadeling niet goed bekend is, zal na weinige dagen marsch geen gebrek aan gedrukte paarden hebben. Het uitvinden van een zadel, dat des noodig op ieder boerenpaard past (1), zou waarlijk stoffe voor eene prijsvraag zijn. Onervarenen vermeenen, dat de in negen deelen gevouwene deken alles behoedt, tot zij met schrik ontwaren, dat dit geen arcanium tegen zadeldrukkingen is, welker wonden daarenboven oneindig gevaarlijker zijn, dan die de Deutsche zadel veroorzaken. Tot overmaat heeft men den ruiter slechts eene lans in handen te geven, als hij zulk een wapentuig bij zijne vroegere dienst niet gehanteerd heeft. De lans noemt men gewoonlijk de koningin der wapens; doch zij is het slechts, als de hand van eenen volledig geoeffenden lansruiter haar draagt, terwijl zij den ongeoeffenden een last wordt.»

« Oordeelden wij den infanterist te zwaar bepakt, de kavallerist is het waarlijk niet minder. Hij neemt veel te veel bagage mede in het veld, waartoe de te groote mantelzak reeds de eerste aanleiding geeft. De mantelzak is ook bij de meeste kavalleriën tot een parade-voorwerp verheven, die bij de vredes-oefeningen met stroo opgevuld wordt. Dat heet de ooggen verblinden. De patroontasschen der kavalleristen zijn ook veel te groot en de bandelieren te breed.

(1) « Volgens de geruchten, zou de Keurhessische artillerie dit vraagstuk reeds hebben opgelost.»

Beiden staan goed, doch men mag de doelnutigheid niet aan de fraaiheid ten offer brengen. Het sterke koperbeslag is geheel overvloedig. Zoo wordt het eene lood gewigt bij het andere gevoegd, en ongemerkt groeijen de looden tot ponden aan, en wanneer men weegt (1) wat een ruiterpaard al te dragen heeft, is het om van te schrikken. Dit gebrek heeft men bij alle legers zeer goed ingezien, doch daar blijft het ook bij. De commissiën die geroepen worden daarover eenig oordeel uit te brengen, praten gewoonlijk zeer lang over nevenzaken, en kunnen het over de hoofdzaken niet eens worden. Volgens een lang in zwang zijnd gebruik, roept men dergelijke commissiën in de residentiën bijeen, doch niet alles wat in de residentie er praktisch goed uitziet, is even praktisch in de provinciën.»

« De tezamenstelling van soortgelijke commissiën levert somwijlen zwarigheden op, en vordert derhalve veel omzigtigheid. In technische zaken, in het bijzonder als zij tot de kleine dienst behooren, geven gewoonlijk diegene het beste bescheid, die er dagelijks mede te doen hebben; doch het zijn juist niet zulke individuën, die tot leden van commissiën gekozen worden, maar hooger geplaatste personen, welker kennis omtrent die behoeften doorgaans sedert jaren verdwenen is. Wat tot het leven of het werkelijk gebruik dienstig is, moet ook daarvan uitgaan, en dit zal men beter in de provinciën dan in de residentie aantreffen, waar de omstandigheden en de zaken zelve daarvoor gunstiger zijn. — De Deutsche kavalleriën hebben nog veel te doen, voor dat zij de vraag, of zij voor den krijg goed georganiseerd en uitgerust zijn, opregt met ja, kunnen beantwoorden.»

« b) Of de kavallerie ook werkelijk voor den oorlog geoeffend en opgeleid wordt? — Om deze vraag te beantwoorden, dient men te beginnen met het reglement te raadplegen. Daarmede ziet het er voorzeker nog erger uit dan bij de infanterie, en er bestaat voorzeker in geheel Europa geen kavallerie-reglement, dat geene ongehoorde zaken bevat. Wij rangschikken daaronder alle kunstnarigen; doch de grootste zijn voorzeker die, welke ten doel hebben om de kavallerie-evolutiën op de leest der infanterie te schoeijen. Daarenboven moet hij, die een juist oordeel over de kavallerie wil vellen, ze doelmatig leiden en goed tegen den vijand gebruiken, te voren alle infanterie-ideeën afzweren, om zoo te zeggen den ouden mensch afleggen, om een geheel nieuw man te worden. Alles wat kunstig zamengesteld is, moet

(1) De zwaarte welke het paard bij de Pruisische kavallerie te dragen heeft, den ruiter medegerekend, is bij de zware kavallerie 290 à 300, bij de ligte 260 à 270 Pruisische ponden.

langzaam uitgevoerd worden, indien men namelijk de zaak goed wil behandelen, en juist dat langzame staat in regtstreeksche tegenspraak met het wezen der ruitery. Van daar dan ook, dat alle ruiteryen, die zich veel met de naäping van infanterie-evolutiën bezighouden, zich onwillekeurig minder snel bewegen, terwijl zij ook met elken exercitiedag, in plaats van hare ware bestemming te naderen, steeds meer van dezelve afwijken (1). Vele regimenten oefenen zich alleen in datgene, waarmede zij bij de revue denken te schitteren, van het idee uitgaande, dat zij alleen naar die vertooning zullen beoordeeld worden; en dit is dan ook de oorzaak, dat er weinig gedaan wordt voor de eigenlijke krijgsoefendheid. Het is echter eene bekende waarheid, dat een ruiters-regiment, dat de schitterendste revue maakt, desniettemin onhandelbaar in den oorlog kan bevonden worden. Een goed uitgevoerde parade-marsch moge al een bewijs leveren, dat er orde en kalmte heerscht bij het regiment, doch de kalmte niet alleen, maar ook de levendigheid en beweegbaarheid maken het criterium der geoefendheid van de kavallerie uit. De zoogenaamde schoolmanoeuvres zijn alzoo in strijd met den geest der ruitery, en de daaraan besteedde tijd kan men verloren achten, dewijl er evolutiën bij voorkomen en beoefend worden, die men in den oorlog nimmer te pas zal kunnen brengen. De aanvoerders — het is waar — leeren daarmede hunne afdeelingen, naar zekere bepaalde bestudeerde vormen, als op een schakbord te bewegen, doch zij boeten er hunne zelfstandigheid bij in, en deze is een gewichtig vereischte voor de kavallerie. Het verkrijgen van goede uitkomsten berust geheel en al op de bemoeijingen van de eskadrons-kommandanten, en een regiment, dat goede eskadrons-chefs bezit, zal altijd een goed regiment tegen den vijand wezen, en daardoor menig ander gebrek vergoeden. Daarom moet al het mogelijke aangewend worden, om goede eskadrons-chefs te bekomen; doch het is te betwijfelen, of men er overal wel zóó over denkt. Wanneer een kommandant zijn eskadron in het regiment, en een regiments-chef zijn regiment in de brigade goed weten te leiden, dan is dit nog geen bewijs voor de doelmatige opkweeking der ruiters-officieren voor den oorlog. Niet genoeg acht kan er op geslagen worden, om de eskadrons-kommandanten zelfstandigheid te verschaffen. Treurig zou het zijn, wanneer men er machines

van wilde maken; nog nadeeliger, wanneer men hen geen voldoende tijd liet om hunne eskadrons behoorlijk op te kweeken, waartoe echter meer behoort dan het behouden der goede rigting in het regiment. Bij de meeste ruiteryen worden de eskadrons-kommandanten in de opkweeking hunner rekruten voortgezweept en overijld, opdat de parademarsch toch maar tijdig genoeg geoefend worde. Springt de eskadrons-kommandant wat te levendig met zijn eskadron om, dan hoort men dadelijk: «Je maakt de ruiters te wild, na de revue zal daartoe tijd genoeg overblijven.» Of «spaar toch uwe paarden, anders worden zij schraal en wij maken eene slechte revue.» Op deze wijze worden eindelijk vette paarden en een goede parademarsch de doelpunten waarop alle exercitiën uitloopen, en de eigenlijke krijgsoefening komt hoe langer hoe meer op den achtergrond. Zodoende gaat de geest der ruitery verloren, en den jongen officieren worden valsche ideeën over het ware wezen der ruitery in het hoofd gebragt. De zoogenaamde ligte dienst raakt ook van lieverlede bij de kavallerie in onbruik, omdat er te weinig tijd overblijft; men oefent zich er nog in, maar alleen om ja te kunnen zeggen, als er naar gevraagd wordt. Hoe dikwijls hangt de uitslag eener expeditie niet af van de rigtige handelwijze eens lichten kavallerie-officiers, en hoe weinig wordt er gedaan voor zijne doelmatige opkweeking daartoe, in tijd van vrede; hoe spaarzaam worden er oefeningen gehouden, waaruit hij leeren kan zelfstandig te handelen en met gerustheid op zich-zelfen te staan? Er worden, het is waar, bij ieder regiment kleine veldoefeningen gehouden, doch veel te zeldzaam, of te kort van duur, en dikwerf met te kleine afdeelingen, en wel na de revue, als de groote massa op hare lauweren rust. Bij een wapen, waarbij de te behalen successen zoo dikwerf in de hand der minderen berusten, moet reeds in tijd van vrede alles gedaan worden, om die minderen vertrouwen op zich-zelfen te geven, en waar dit niet, of niet genoeg geschiedt, kan men ook niet zeggen dat de kavallerie doelmatig voor den oorlog geoefend wordt. Wij vreezen zeer, indien er eenmaal oorlog mogt uitbreken, dat de zes-en-twintig jaren van vrede, zich het sterkst bij het wapen der ruitery zoude doen gevoelen.»

«c) Is de kavallerie ten oorlog bereid? Daartoe behooren paarden, menschen en uitrustingsvoorwerpen. Wat het laatste betreft, men kan rekenen dat deze wel overal in voorraad zullen zijn, ofschoon ook dit zijne zwarigheden heeft, waaraan echter niets te veranderen is. Hoe sterker de re-

(1) Reeds zal men opgemerkt hebben, dat ik juist een tegenovergesteld oordeel heb geveld, over hetgeen wij van de kavallerie van het VII korps gezien hadden, waar eenvoudigheid bij de manoeuvres heerschte.

gimenten in tijd van vrede zijn, hoe meer geoefende ruiters zij jaarlijks weder aan het land terug leveren, des te gemakkelijker zal het hun vallen, zich bij voorkomende gevallen op voet van oorlog te zetten. Het aanschaffen der ontbrekende paarden kan op tweederlei wijze plaats hebben, hetzij door levering of requisitie uit het land zelf, of door aankoop. Men mag vooronderstellen, dat in elke groote militaire staat, reeds in tijd van vrede, ten opzichte van dit zoo gewigtige punt, de noodige toebereidselen zullen zijn gemaakt; dewijl het te laat zou zijn eerst tot dusdanige maatregelen over te gaan als de oorlog uitbrak. Niet alle provinciën zijn even rijk in paarden, het zou derhalve geheel in het belang der kavallerie zijn, om haar met dusdanig statistiek inzicht te disloqueren, en niet naar een algemeen schema van gelijke rubrieken. Indien men bij iedere groote leger-afdeeling een gelijk getal regimenten kavallerie inlijft, dan wordt daardoor ontwijfelbaar het overzicht gemakkelijker gemaakt, doch evenzoo kunnen daardoor vele bezwaren geboren worden bij eene mobilisatie. Zoo kunnen b. v. zulke provinciën, wier aard en bouw van paarden niet voor kurassiers geschikt zijn, begrijpelijkerwijze, bij eene gevorderde mobilisatie geen paarden van deze kavalleriesoort leveren. De nationaliteit zelve wil daarbij wel eene stem hebben. In verhouding zal men ook meer nationale ruitertijen, dan nationale infanteriën aantreffen; zelfs treft men landen aan waar de kavallerie het bijzonder kenteeken van nationaliteit is. Deze de hand te leenen, is consequent handelen; ze te onderdrukken, juist het omgekeerde; aangezien men zich dusdoende van een uitmuntend weërmiddel berooft. Hongarijën heeft altijd de beste hussaren, Polen de beste lansiers gehad, omdat beiden dáár nationale wapens waren. Dáár, waar landwehr-kavalleriën bestaan, is het oneindig moeilijker om acht te slaan op het ruiter-nationalismus, zonder de wapeneigenaardigheid geheel op te offeren. Een tot kurassier opgekweekte kavallerist, welke men eene lans in de hand geeft en op een boerenpaard zet, is daarom nog geen lansier of een nationale ruiter. Wilde men nu bij de landwehr-kavallerie de wapeneigenaardigheid tevens bevorderen, dan moest zij, even als de linie-kavallerie, in dezelfde wapensoorten verdeeld worden, en daaruit zouden menige wijdloopigheden, verwickelingen en zwarigheden ontstaan, doch de kavallerie, in haar eigenlijk wezen beschouwd, zou er door winnen. Een middenweg zou wellicht gevonden kunnen worden, door in plaats van landwehr-kavallerie, groote depôt-eskadrons te vormen; doch daardoor zou misschien de zin en ook de geest van de in-

stelling der landwehr verloren gaan. Dit onderwerp is echter gewigtig genoeg, om het ter overweging aan te bevelen.»

« Ten slotte nog een paar woorden over den kavallerie-aanvoerder. De kavalleriën van alle groote staten, wenschen reeds in tijd van vrede eenen algemeenen chef te bezitten. Dit is eene instinktmatige zucht naar eenen herder, zonder welke geen kudde vermeent te kunnen bestaan. De tegenstanders dier wenschen gelooven, dat een chef overbodig is, dewijl de infanterie hem ook ontbeert en toch zeer krachtig is. De infanterie wordt hier alzoo wederom als punt van vergelijking genomen, zonder te bedenken, dat voetvolk en ruitertij op zich-zelve twee ongelijksoortige en geheel tegenovergestelde dingen zijn. Men neme dan ook maar nogmaals eene proeve om eene universeele armee te vormen, doe jaarlijks een aantal kavallerie-regimenten afzitten, en geve de ruiters een bajonet-geweer in de hand, doe een even groot getal bataillons te paard stijgen en van leër trekken — dan eerst zal men zien hoe verre men het daarmee brengt. Menige artillerie toch is in dat universalismus gesleept, daar zij heden het veldgeschut te voet, morgen te paard, en overmorgen zelfs den zwaren mortier moet bedienen, en waarom zouden dan de kavalleristen en infanteristen niet tot dergelijke virtuositeit kunnen opgevoerd worden? Universalismus is een woord, dat uit het oorlogswoordenboek moest gestreken worden; het is een rampzalig, met ongeluk bezwangerd en onheilaanbrengend woord, dat den Duitschers — want deze zijn de ergste universalisten — eenmaal zwaar op het hoofd zal drukken. Het universalismus moge enkele individuën eigen zijn, en een man van veelzijdige kennis behoort tot de eerwaardigste, maar ook tot de zeldzaamste verschijnselen, en wat nu voor een individu geldt, is daarom niet op de massa van toepassing. Geheel iets anders wordt er voor de troepen of zoogenaamde wapensoorten vereischt. Een tot vele doeleinden opgekweekt wapen, zal doorgaans zelden goed en compleet voor een dier doeleinden zijn, wijl niemand twee heeren — laat staan drie te gelijk kan dienen, en uit de theoretisch gevormden universaliteiten komen gewoonlijk middelmatige specialiteiten voort. De kavallerie is een wapen dat te veel eigenaardigheid in zich besloten houdt, dan dat het de veelheid zou kunnen omvatten; zij kan derhalve alleen onder de eenheid bloeijen. De eenheid ligt echter — zooals het woord zelf dit reeds aanduidt — in de hand van éenen, en niet in de handen van velen. « Als de ransel op den mantelzak komt » — zeide een oud Ziethensche hussaar — « dan, goede nacht kavallerie! » Geen mensch zal het zich tot schande

aanrekenen, dat hij geen vioolspeler is, maar ieder neemt het euvel op, wanneer men hem zegt, dat hij niet rijden kan, en niets van de kavallerie verstaat. Een ieder wil kavallerist wezen, over de kavallerie spreken en ze beoordeelen, en dan gaat het gewoonlijk als met den blinden die over de kleuren disputeert. Arme kavallerie! dat men haar in tijd van vrede aan de infanterie ondergeschikt maakt, moge menig voordeel, doch zal oneindig meer na-deelen opleveren; het eerste is veeltijds ingebeeld, de laatsten zijn werkelijk en tastbaar. Het ergste daarbij is, dat de eene de andere niet vertrouwt, en daaruit wordt ontevredenheid en mismoedigheid geboren. De kavallerie-aanvoerders zijn doorgaans in voortdurenden strijd met de infanterie-bevelhebbers; de opregte en opbruischende in openen, de slimme en buigzame in heimelijken strijd, en alleen de onverschilligen, die noch koud, noch warm zijn, behouden eene vredelievende stemming. De een roept uit: «Bij zulke verordeningen moet de kavallerie te gronde gaan!» en de anderen antwoorden: «De kavallerie wil altijd wat afzonderlijks hebben; en waarom gaat het dan bij de infanterie goed?» — Een chef zou al die verschillen uit den weg ruimen. Dit is reeds voor vrede-tijd te wenschen. In oorlog zijnde, kan men de kavallerie, indien zij namelijk met groote massa's zal handelen, niet gevoeglijk door een' infanterie-generaal laten kommanderen, zoodat het in de natuur der zaak ligt, om reeds gedurende den vrede, naar eenen duchtigen ruitery-aanvoerder om te zien, en hem verder zich daarvoor te laten bekwamen. Het aanvoeren van zes of acht eskadrons zal wel niemand voor eene daartoe dienende voorbereidings-school houden. Zonderling en merkwaardig echter is het, dat er zes-en-twintig jaren verlopen zijn, zonder dat dit zoo dikwerf ter sprake gebragt onderwerp eene bevredigende uitkomst heeft erlangd.»

Ik herhaal hier, wat ik bij den aanhef van deze mededeeling gezegd heb, dat ik u zou laten beoordeelen, in hoeverre er zaken in voorkwamen van algemeene behartiging. Iets dat ik voor bewezen durf aannemen, is, dat ook andere kavalleriën dan de Pruisische, zich een groot deel van de wenken, door den Duitschen schrijver gegeven, kunnen ten nutte maken. De humor waarmede hij zijne oordeelvellingen omkleed heeft, doen de pillen gemakkelijker slikken; hoe het echter met den nasmaak zal wezen, kan ik nog niet goed zeggen.

Nu moet ik u, na het defileren der brigade lansiers voor den generaal V. P., die gij welligt reeds uit het oog hebt verloren, doch die, in weerwil mijner uitweiding, nog altijd

met uwen onderdanigen dienaar op het terrein was gebleven — moet ik u op een uitstapje naar Nuys, als cicerone, dienen. Ik ben echter reeds op bladzijde 42 (der copij) van mijnen *negenden* brief gekomen, en rekende dat hij hiermede voldoende *soporatief* zou zijn, om de zwaar gewordene oogleden geheel te doen toedrukken, ten einde u de indrukken van den namiddag en die van den 27sten Augustus, in eenen volgenden brief te kunnen opdisschen.

HET ENGELSCH LEGER.

(Uit de *Allgemein Militär-Zeitung*.)

Een zonderling tegenbeeld van de troepen des vasten lands maken de Engelsche troepen uit, die, naar aloude herkomst, nog worden geworven en vijf-en-twintig jaren onder de vanen blijven, na welk tijdsverloop zij, dat wil zeggen diegenen, die de inspanningen der krijgsdienst onder alle hemelstreken gedurende dit lang tijdvak hebben doorgestaan en overleefd, met pensioen ontslagen worden. Het getal dier gepensioneerden schat men op omtrent 80000 (1). Zij zijn over al de drie koninkrijken verbreid, zonder nogtans gunstig op de rekrutering te werken, want zooveel men weet, ontraden deze gepensioneerden gewoonlijk de jonge lieden in de krijgsdienst te gaan. Terwijl men bij de legers op het vaste land, over den korten dienstdag klaagt, die belet oude en beproefde soldaten te bekomen, klaagt men daarentegen in Engeland over den langen duur van de dienst. Dit verschil is zeer opmerkelijk en vloeit regtstreeks voort uit de verschillende grondbeginselen van de wederzijdsche bestaande krijgsstelsels: op het vaste land, waar de gedwongen ligting bestaat, wil men de tot de dienst geroepen manschap, zoo kort mogelijk van hare burgerlijke betrekkingen onthouden, maar in Engeland, waar de vrijwillige werving bestaat, zijn slechts de laagste klassen der maatschappij geneigd om hare vrijheid en haar leven te verkoopen voor eene, hoewel in vergelijking met het vaste land, hooge soldij, en men krijgt er in de gelederen slechts de heffe van het volk, al vult men ze ook, gelijk voor dertig en veertig jaren geschiedde, niet meer aan met de veroordeelden uit de gevangnissen. Mogt men omtrent deze in 't algemeen geldende stelling, nog eenigen twijfel voeden, zoo behoeft men slechts het getal soldaten onderling te vergelijken, dat de verschillende gedeelten van het land oplevert. Men heeft deze getalverhouding onlangs, bij gelegenheid der woelingen in Ierland openbaar gemaakt, en zij spreken, hoe algemeen zij ook zijn, duidelijk genoeg. Stelt men het Britsche

(1) Waaronder zich echter ook Negers, enz., ongeveer 1500 bevinden.

leger op eene magt van 106000 man, dan bevinden zich daaronder 51000 Engelschen, bijna 14000 Schotten en 41000 Ieren; daar men nu de bevolking der drie koninkrijken, in ronde getallen, op 16 millioenen zielen voor Engeland, 8 millioenen voor Ierland, en 5 millioenen voor Schotland kan stellen, zoo zou, naar die verhouding, Engeland 62000, Ierland 51000 en Schotland 11500 soldaten moeten leveren. Reeds hieruit blijkt eene sterke onevenredigheid; maar er is nog meer. Onder de 51000 Engelschen bevinden zich waarschijnlijk nog een goed getal in Engeland geworven Ieren en Schotten, in allen gevalle zijn daaronder tusschen de 2000 en 3000 man uit het Prinsdom Wales, die geen Engelsch spreken, terwijl ook onder de Schotten, voor 't minst evenveel, zoo niet nog meer hooglanders zijn. Aan werkelijke Engelschen, gewone manschappen, telt het leger weinig meer dan 40000 man; aan werkelijke bewoners van Wales, Cimren en Ieren, die geen of zeer gebroken Engelsch spreken, of wier tongval althans Welsch is, zullen zich in het Britsche leger wel meer dan 8000 bevinden. Hieruit ziet men, hoezeer de recrutering voornamelijk uit de armste gedeelten van het land komt, en daar nu ook in deze gedeelten, met uitzondering van de Schotsche hooglanden, waar de aan- of afhankelijkheid van den Clan veel invloed uitoefent, slechts de laagste volksklasse in dienst treedt, moet het Engelsche stelsel wel een grondgebrek hebben, dat in de werving zelve ligt.

Het beste bewijs hiervoor is, dat telkens wanneer het leger aanzienlijk moest versterkt worden, het stelsel der vrijwillige werving ontoereikend bleek. Toen men twee jaren na het begin van den revolutie-oorlog, de in vreedstijd geworven soldaten, reeds tamelijk bijeen of verbruikt had, wist niemand raad, hoe men het noodig getal soldaten zou verkrijgen, zoodat men tot het even laffe als ongerijmde hulpmiddel verviel, om ieder tot officier te benoemen, die een zeker getal rekruten had geleverd. Men kan denken welke kunstgrepen werden aangewend, en dat de gewone streken der wervers verre achter zich lieten al hetgeen ten deze nog gezien was. Het gevolg was eene zoo mogelijk nog grootere minachting van den kriegsstand, en nogtans mislukte, zooals te verwachten was, de proef. In het jaar 1797 was het gebrek aan troepen zóó groot geworden, dat men, onder den verzachtenden naam van requisitie, in de kerspelen eene conscriptie moest bevelen. Ook thans was het resultaat niet schitterend, want een aanmerkelijk gedeelte der geligte manschap deserteerde bij de eerste gelegenheid. Zoo stonden de zaken in het jaar 1799, toen men eindelijk onder de militie begon te werven. Deze was, na sedert honderd jaren gesluimerd te hebben, in het jaar 1756, toen men eenen buitenlandschen inval dachtte, op nieuw in 't leven geroepen, en in 1798 ook over Schotland uitge-

breid (1). Dit ging een tijd lang goed, maar niet in voldoende mate, en slechts het aanbod van eenige moedige militie-officieren, die geheele regimenten overhaalden om buitenslands te dienen, redde de regering uit groote ongelegenheid. In het jaar 1805 werden de wetsbepalingen nopens de militie wezenlijk verbeterd, en in het jaar 1808 verdeelde men ze in dezulke, die in alle gedeelten van het koninkrijk, en in dezulke die alleen in de graafschappen behoefden te dienen. De eerste waren alzoo, door de ligting, tot de dienst genoodzaakte soldaten, met dit onderscheid alleen, dat men ze niet naar de koloniën of naar het vaste land kon zenden; daar zij echter eenmaal volkomen als soldaten behandeld en aan het krijgsleven gewoon waren, lieten zij zich gemakkelijker werven, vooral daar de regering het handgeld tot op 10 pond sterl. verhoogde (2). Deze militie leverde aan het land, van het jaar 1805 tot 1815, niet minder dan 115000 man, welke verre te verkiezen waren boven de gewone, door werving verkregene soldaten, daar zij meerendeels uit boerenzonen bestonden, wier moreel beter, en wier fysiek krachtiger was. Conscriptie en een hoog handgeld bleken dus het eenige voldoende middel te zijn om de gelederen van het leger aan te vullen. De werving was geenszins voldoende, en zal ook wel in 't vervolg voor de behoefte te kort schieten.

Meer bewijs is er niet noodig, ter staving dat slechts de armste en gedeeltelijk meest bedorvene klasse, zich vrijwillig voor de dienst laat overhalen; merkwaardig is het echter dat deze stelling zelfs voor Ierland geldt, daar men toch zou moeten denken, dat aldaar geen rekruten zouden ontbreken, waar bijna jaarlijks vóór den oogst een halve hongersnood heerscht. Een Engelsch officier, met de werving in Ierland bij ondervinding bekend, laat zich daarover (3) volgenderwijs uit: « Schier nergens komt een jonge knaap met een goed voorkomen zich vrijwillig aanbieden om in dienst te treden, uit eenig gevoel van fierheid of achting voor den stand, of met de bedoeling dat de soldij en het toekomstig pensioen hem een uitlokkend voordeel zullen verschaffen. Wanneer, toevalligerwijs, zoodanig een uitgelokt en tot dienstneming overgehaald wordt, dan komen spoedig zijne vrienden tusschen beiden, om hem weder los te koopen van de gedane en hem geen dank verschaffende opoffering zijner vrijheid en gezondheid. Weinigen die

(1) Alle personen tusschen de 18 tot 45 jaren, die geen lichaamsgebreken hebben of speciaal uitgezonderd zijn, moeten zich aan de loting onderwerpen, en dan persoonlijk of door eenen goeden plaatsvervanger het land vijf jaren lang dienen. Voor eenen plaatsvervanger in de militie betaalt men 50 à 60 ponden sterling.

(2) Gewoonlijk 3; daarvan moet echter een rekrut zijne militaire kleeding betalen, zoodat hem dikwijls zeer weinig overblijft; tegenwoordig, nu men voor Ierland veel soldaten noodig heeft, schijnt men het handgeld reeds tot 4 pond verhoogd te hebben.

(3) Zie het *United Service Journal*, 1840, p. 2.

op de eene of andere wijze, 't zij in hun eigen land, of door jaarlijks tijdens den oogst naar Engeland te gaan, zich-zelfen onderhouden kunnen, nemen het handgeld aan, en terwijl de onvermoeide pogingen der werwers vruchteloos zijn, ziet men daarentegen geheele scharen krachtige jonge lieden aan den steen-arbeid op de groote wegen. Zoolang er werk te bekomen is, krijgt men geen rekruten; maar wanneer eindelijk de oogst afgeloopen is, en Engeland de honderdtallen van Iersche arbeiders terugzendt, om de markt van arbeidslieden in hun eigen land te overstelpen, dan verdringen dezen, die eenig geld in den zak hebben, de anderen, van welke dan, als aanhoudende regendagen den arbeid voor deze laatsten nog verminderen, sommige hongerlijdende knapen naar eene naburige stad gaan, waar een werfdepôt is. Deze lieden, behalve nog eenige deugnieten, die wegens slecht gedrag hunne landstreek moeten verlaten, en kwade leerjongens, wier meesters zich tot elken prijs van hen willen ontslaan, maken het meerendeel der rekruten uit, en nog kan men het noodig getal uit hen niet bijeenkrijgen.»

Na deze schildering der rekruterij in Ierland, kan men nagaan, hoe het in 't veel rijkere Engeland daarmede gesteld is; de werving voor de zeer hoog bezoldigde garde-regimenten, maakt hierop echter eene uitzondering. Uit het bovenstaande ziet men intusschen de reden, waarom officieren van ondervinding de stokslagen niet geheel willen afgeschafte hebben, maar ze nog als middel van afschrik over dit gepeupel willen laten zweven; verder blijkt het duidelijk, dat men uit deze lieden slechts een klein getal bruikbare onder-officieren kan trekken, welk gebrek men door een overgroot getal officieren vergoedt, die, schoon vol moed in 't gevecht, met de omslagtige bijzonderheden van de dienst zeer slecht bekend zijn. Daarom hebben ervaren en kundige officieren reeds bij herhaling er op aangedrongen, dat men ook manschappen voor korteren dienstdienst (dan van 25 jaren) aanwierf, bijv. voor tien jaren, waarna zij, hoewel dan maar ook met een klein geldelijk bedrag ontslagen, zich toch nog, gezond van ligchaam en met versehe krachten, op een burgerlijk bestaan kunnen toeleggen. Maar dit is voor doove ooren gepredikt, en men is eenigzins huiverig, om in den wapenhandel geoefende manschappen, in groot getal, tot het burgerlijke leven te doen terugkeeren, zonder dat men van hen, door een levenslang, hoewel karig pensioen, meester blijft.

De laatste bedenking moge in deze dagen van veel gewigt zijn, maar was het vroeger zeker niet, en hinderde dus toenmaals niet de aanneming van een ander stelsel; maar van den eenen kant, wenschte men zoolang mogelijk geoefende manschappen onder de vanen te houden, aan den anderen kant zoo weinig mogelijk daarvoor te betalen. Het zou intusschen

niet moeilijk vallen vele rekruten te bekomen, zoo men hun slechts, na een kort getal volbragte dienstjaren, een voldoende uitzigt konde of wilde openen. Indien men bijv. voor Kanada een' bijzonderen troep wilde oprigten, aan wien men na zes- of achtjarigen dienstdienst, land in het gewest toekende, dan zou men aan rekruten van de beste soort, namelijk uit den welgestelden boerenstand, geen gebrek hebben. Wil men soldaten hebben, dan moet men ze, of door ligting nemen, of hun bij de werving voordeelen aanbieden, die in verband staan met den tegenwoordigen huishoudelijken toestand der maatschappij. Daartoe zal het in de eerste oorlogen welke Engeland zal voeren, ontwijfelbaar moeten komen, want zelfs de militie, ofschoon deze niet uit het land mag gezonden worden, is in de oogten van een volk, waarvan het twee derde gedeelte zich met handel en nijverheid bezig houdt, te lastig, en de Engelschman is zoo weinig aan dwang gewoon, dat men geloofd dat de tegenstand tegen het militie-stelsel, 't welk hoofdzakelijk met de ligting op het vaste land overeenkomt, zóóveel bezwaren ontmoeten zou, dat men niet in staat zal zijn het vol te houden. De afkeer tegen de gewapende dienst, welke den minderen burgerstand aankleeft, en in Engeland bijzonder sterk en in 't oogvallend is, levert een groot contrast op met den vroegeren tijd.

Op het laatst van de vijftiende eeuw telde men in het toen gewis achtmaal kleinere Londen, niet minder dan 25000 geoefende en gewapende burgers; evenzoo was het in de andere steden gesteld, en opstanden, gelijk als te Bristol heeft plaats gehad, waar het gepeupel eene groote stad geheel in schrik brengt en plundert, tot men met eenige kompagnien soldaten de rust herstelt, zouden niet mogelijk zijn geweest. In Engeland verflaauwde de krijgsgesest der burgerklasse vroegtijdig; reeds onder *Karel I*, in den strijd van het parlement met den Koning, werden de uit de bevolking der steden getrokken benden van het eerste, door het koninklijk leger, uit den landadel en diens gevolg bestaande, bijna overal geslagen (1), in een' tijd toen de steden in Duitschland en de Nederlanden nog een groot getal weerbare mannen met goed gevolg te velde deden trekken. Toen de binnenlandsche oorlogen in Engeland voor goed een einde genomen hadden, sloop de krijgsgesest onder de middelbare klasse ten eenemale in, en ontstond die ziekelijke prikkelbaarheid tegen staande troepen, welke de Engelschen, evenals hunne zonen de Amerikanen, kenmerkt, en het gevolg is der zedelijke verslapping waaraan onze tijd lijdt. Op het vaste land is dat gevoelen, ten gevolge van de grootere

(1) *Cromwell* nam in zijne trawantenbende de woedendste independenten, maar ook een groot getal zonen van pachters op, en deze vermenging van het ligchaamlijk krachtig landvolk met *Cromwells* fanatieke puriteinen, gaf hem een volkomen overwigt.

zamensmelting des legers met het volk, verminderd, in Engeland bestaat het echter nog in volle kracht.

Leerrijk, en onderhoudend tevens, is het, de vorderingen in het krijgswezen in het afgezonderde Engeland na te gaan. In de middeleeuwen was aldaar, even als op het vasteland, het leenstelsel heerschende, maar *Hendrik VII* en *VIII* zochten de magt van den adel te fnuiken, vooral door den verkoop van het land gemakkelijker te maken. De reformatie gaf aan de militie, die reeds door de zoo even genoemde koningen als tegenwigt tegen de feudale magt begunstigd werd, nieuwe sterkte, en *Elizabeth* beschikte over een zeer talrijk leger, waarin de opgeroepen adel een aanzienlijk, doch geen overmagtig deel uitmaakte. Spoedig sliep het militaire wezen weder in; in den burgeroorlog had de feudale magt eerst de overhand, tot het fanatisme en het veldheerstalent van *Cromwell* aan de zaak een' anderen keer gaven. Het gevolg van den langen oorlog was, dat men een vrij verwilderd leger had van ten minste 60000 man, waarbij militie en leenstelsel op den achtergrond stonden. *Karel II* en zijn parlement hadden moeite om dit leger te ontbinden, en sloegen de handen ineen, omdat het leger voor hen beiden gevaarlijk was, maar spoedig scheidden zij zich weder van elkander. De Koning, van oordeel zijnde dat een matig staand leger zijnen ongelukkigen vader in den aanvang des burgeroorlogs eene gewisse zege zou verschafft hebben, behield van dat groote leger de kloekste manschap, omtrent 5000 man, waarvoor het parlement echter geen geld bewilligde, en die derhalve gedeeltelijk uit de civiele lijst, gedeeltelijk betaald moesten worden uit gelden die tot andere einden bestemd waren. Dit leger was steeds een doorn in 't oog van het parlement, hetwelk beweerde dat geen andere troepen dan de militie moesten in dienst gehouden worden. In tegenoverstelling daarvan, bevorderden de beide laatste *Stuarts* weder het leenstelsel en bevalen de jaarlijksche « Wapenschouwing, » waarvan *Walter Scott* in zijne *Puritainen*, zulk een heerlijke schildering gegeven heeft. *Jacob II* ging verder dan zijn broeder, en wilde ter bevordering zijner plannen, in ieder regiment een zeker getal Ieren steken, die hij, als katholieken, meer vertrouwde. Deze maatregel leidde grootendeels tot den lateren afval der troepen in Engeland (1), toen *Willem III* daarheen overstak.

De zoogenoemde *Bill of Rights*, waarin *Willem III* en zijne gemalin *Anna* bewilligden, houdt, zooals na het voorgvallene te verwachten was, de bepaling dat de ligting en het onderhouden van een staand leger in vredestijd, tegen de wetten streed; maar de kracht der omstandigheden maakten

(1) Daaruit laat zich ook verklaren, waarom de Engelsche troepen nog lang daarna, tot op het einde der vorige eeuw, geene katholieken in hunne gelederen mochten opnemen.

reeds toenmaals zoodanig leger noodzakelijk. Twee Schotsche, in Engeland staande regimenten verklaarden zich voor koning *Jacob* en marcheerden naar Schotland, maar werden door de Hollandsche troepen, die *Willem* had medegebragt, achterhaald en geslagen. Bij deze gelegenheid deed koning *Willem* het aanzoek bij het parlement, om krachtdadige hulp ter handhaving der krijgstucht; dit gaf aanleiding tot de bekende bill tegen muiterij en desertie (*mutiny-bill*), onder welken vorm nog heden ten dage de jaarlijksche bewilligingen voor het leger, bij het Parlement worden aangevraagd.

Toenmaals werd ook reeds bepaald, dat een soldaat, na twintigjarige dienst, met een pensioen van 5 pence daags zou ontslagen worden; in deze bepaling is tot op het tegenwoordig oogenblik geene verandering gekomen, dan alleen dat het ontslag eerst na 25 jaren dienst zou gegeven worden en het pensioen dan 6 pence zou bedragen. De soldij van den soldaat bedroeg toen ter tijd 6 pence daags; in Engeland kon men echter daarvoor bijna geen manschap meer bekomen: de navigatie-acte van *Cromwell* en de overige daarmede zamenhangende maatregelen, hadden scheepvaart en nijverheid eene buitengewone vlugt doen nemen, en hoe beter het volk daarbij voer, des te slechter ging het met het leger; een vlugschrift van dien tijd, dat veel van zich deed spreken, en door den, ook als romanschrijver, uitstekenden *Defoe*, in den vorm van een adres aan het lagerhuis, was vervaardigd, laat zich daarover als volgt uit: « Moge het Huis in overweging nemen, de moeilijkheid om soldaten in dit land te bekomen, de zoovele lage, en dikwijls niet zeer eerlijke middelen, om het leger aan te vullen, eindelijk ook de wetten om daartoe te dwingen. Waarom worden de gevangenen en gijzelingshuizen geledigd? De oorlog is een eervol bedrijf, en dit wordt te schande gemaakt en te kort gedaan, wanneer men lieden aan de galg onttrekt, en terstond uit schurken en dieven achtenswaardige soldaten (*gentlemen soldiers*) wil maken. Bestond er gebrek aan bezigheid en gevolgelijk aan brood, dan zou zulks het geval niet zijn. Ieder zou liever het geweer op den schouder nemen, dan honger lijden, liever den rok der koningin of eenigen anderen rok aantrekken, dan naakt gaan, in lompen gehuld en in armoede leven. Het is duidelijk: het land is vol menschen, en even duidelijk dat zij geen' bijzonderen afkeer van het krijgsberoep hebben; maar zij zijn niet arm genoeg om het land uit te gaan. De armoede maakt de lieden tot soldaten en drijft de meerderheid naar verre streken; de moeilijkheid om Engelschen aan te werven, ligt dáárin, dat zij in overvloed en welstand leven, en hij die 20 schillings in de week, bij niet zwaren, bestendigen arbeid verdienen kan, moet dronken of dwaas zijn, als hij zich tot rekrut laat aanwerven, om voor 3½ schilling in de week, aan banden te liggen en met straf

te worden bedreigd. Was er echter geen arbeid te bekomen, vonden de armen geen werk meer, hadden zij geen brood te eten, en wisten zij geen brood te verdienen, dan zonden duizenden kloeke, jonge knapen naar piek en geweer grijpen, en liever als mannen voor den vijand sterven, dan ledig te huis te zitten en uit gebrek en armoede om te komen.» Dit werd in 't begin der vorige eeuw geschreven, en is nog op dit oogenblik letterlijk waar, met dit onderscheid slechts, dat men sedert dertig jaren de gevangenen niet meer ledigt, en dat bij de massa der Engelsche bevolking, bepaaldelijk in de steden, door de lange onbekendheid met krijg en wapenen, de geest zoo afkeerig geworden is van den oorlog, dat jonge lieden, zelfs in tijd van grooten nood, niet ligt besluiten zullen om soldaten te worden.

Merkwaardig zijn intusschen de middelen, welke men sedert het begin der vorige eeuw aanwendde om in de behoeften aan soldaten te voorzien. *Willem III*, Stadhouders van de Vereenigde Nederlanden en Koning van Engeland, voerde oorlog met Frankrijk, maar Holland kon door de werving geen soldaten genoeg op de been brengen; nu werden in Engeland landlieden voor de zeedienst geprest, naar Holland overgevoerd, en daar aan de officieren voor de landdienst verkocht; een misbruik dat in zoo grooten omvang gepleegd werd, dat het lagerhuis deswege bij den Koning klagten inbragt, die daarop terstond beval geen landlieden meer te pressen. Maar in het gebrek aan manschap moest volstrekt worden voorzien, en zoo werd twee jaren na de toenmalige oorlogsverklaring tegen Frankrijk en Spanje, in het jaar 1704, eene bill in het parlement voorgedragen, om het leger door eene gedwongene ligting in ieder kerspel te recruteren. Het voorstel werd met eenparigheid verworpen, omdat het inconstitutioneel, en niets dan eene navolging was van 't geen in Frankrijk en andere despotische landen bestond. Daarentegen werd in dezelfde zitting eene later dikwijls vernieuwde acte aangenomen, welke veel despotieker was dan de recruterende in Frankrijk. Aan den vrede-regter werd volmagt gegeven om voor de landdienst zoodanige lieden te *pressen*, die niet gerechtigd waren om bij de keuze voor parlamentsleden, eene stem uit te brengen. Men kan denken tot welke misbruiken en onderdrukking dit aanleiding gaf, vooral daar constables en kerspelbeambten voor ieder' gepresten rekrut een pond sterling bekwamen (1). Deze acte werd gedurende den oorlog van jaar tot jaar vernieuwd, en te gelijk bevolen, dat de misdadigers (*felons*) als soldaten in de gelederen zouden worden opgenomen. De *pressing* voor de landdienst duurde tot het jaar 1780, en nog gedurende

(1) Zoo liet een geestelijke der hoofdkerk in het jaar 1744, eenen geliefden methodisten-prediker *pressen*, omdat diens predikatiën grooteren toeloop trokken dan de zijne.

den jongsten oorlog tegen Frankrijk, werden de gevangenen ten behoeve van het leger geledigd.

Zulke maatregelen maakten de krijgsdienst natuurlijkerwijs niet populair, te minder, daar ook de acte zelve niet eens getrouw werd nagekomen; zij bepaalde, dat zoodanige gepreste manschappen, na driejarigen dienstdienst, ontslagen moesten worden en het hun in allen geval vergund moest zijn een beroep uit te oefenen; dit had echter geenszins plaats, en slechts zeer weinigen, die zich eenige protectie hadden kunnen verschaffen, werden, behalve in geval van ziekte of verwonding, ontslagen. De gevolgen konden niet achter blijven; een groot getal lieden verminkte zich, andere benamen zich zelfs het leven, zoodat de zaak (in 't jaar 1749) in 't parlement ter spraak kwam, alwaar lord *Chesterfield* zich in dezer voege uitliet: «Ik weet dat er een middel tot afwending van dit kwaad is voorgeslagen geworden, namelijk dat men ieder soldaat, na zeker getal dienstjaren, onder bepaalde voorwaarden zijne vrijheid geeft. Dit zou de wanhoop voorkomen welke de soldaten tot zelfmoord brengt; de levenslange dienst is eene vreeslijke hardheid, en deze hardheid een schandvlek die op onze regering drukt.» Dit hielp echter niets; het voorstel werd daarop gedaan, om de soldaten na tienjarige dienst te ontslaan, maar de toenmalige secretaris voor de zaken van oorlog verzette zich daartegen: «Lediggang, uitspatting en liederlijkheid vullen de gelederen van het leger, en wanneer men zulke lieden na tien jaren dienst ontslaat, is het even goed alsof men het land met eene menigte ledigloopende en gevaarlijke vagebonden vervulde.» Geen wonder, dat weinige jaren daarna eene bill tot verzachting van de bloedige strengheid der krijgswetten in het lagerhuis wel is waar aangenomen, maar in het hoogerhuis verworpen werd.

Met elken nieuwen oorlog hernieuwden zich ook de moeijelikheden en gruwelen. In den zevenjarigen oorlog breidden zij zich ook over Schotland uit, waaruit men vroeger geen soldaten getrokken had, omdat men ze niet vertrouwde. Lord *Chatham* zag echter in, dat de Schotten een krijgshaftig volk waren, 't welk aan de Engelsche regering even goed zou gehoorzamen als aan de *Stuart's*, zoo men het slechts werk en soldij gaf. In het jaar 1756 werden, door den invloed van voorname adellijken, twee regimenten geligt en deden zeer goede diensten. Nu moest er meer uit de bron geput worden; men gaf aan de hooglandsche lairds den officiersrang, en deze deden nu eene willekeurige heffing uit hunne onderzaten (1), zoodat van het jaar 1756 tot 1760, in 't geheel 53000 man, deels in het hooge, deels in het lage gedeelte van Schotland, gedeeltelijk met schroomelijk geweld, voor de

(1) Toenmaals waren ook de kolonij-arbeiders in Schotland bijna allen lijfeigenen en derhalve evenzeer aan de heffing onderworpen.

krijgsdienst geligt werden. De bron verdroogde wel is waar niet, maar zij welde later veel spaarzamer op, en toen de Amerikaansche onafhankelijkheids-oorlog uitbrak, verkeerde men weder in den vroegeren nood (1); de reeds vermelde maatregelen tegen zoogenoemde vagebonden, werden weder vernieuwd en de misbruiken klommen tot zulk eene hoogte, dat men niet ten onrechte het er voor houdt, dat zij hebben bijgedragen, om dezen oorlog meer en meer inpopulair te maken. — Hoe men in den oorlog tegen de Franschen om manschap verlegen was, hebben wij reeds hierboven vermeld.

Dat zich in Engeland geen stemmen zouden hebben doen hooren, tegen de geweldige misbruiken der wervers en de onbepaalde magt die men aan de vrederegters en andere personen had opgedragen, is niet te denken. Reeds de minachting, waarin de krijgsmans, gelijk ook thans nog, stond, daar men de soldaten als een bijeengeraapt gepeupel aanmerkte, en als zoodanig behandelde, moest kundige officieren wel tegen de borst stuiten. Zekere kolonel *Dalrymple*, onder anderen, schreef dan ook in het jaar 1760, juist in een tijd van oorlog, toen het gebrek aan soldaten weder sterk werd gevoeld, eene militaire verhandeling, waarin hij voorstelde, dat het parlement eene bill zoude aannemen, krachtens welke de lord-luitenants van ieder graafschap, een aantal manschappen bij loting zouden ligten en hen naar de regimenten opzenden, die den naam van het graafschap zouden voeren; de diensttijd wilde hij op vijf jaren voor eenen infanterist, op zeven jaren voor eenen kavallerist bepaald hebben. De kolonel *Dalrymple* wees de zetel van het kwaad als met den vinger aan, zeggende: «Tegen bovengemeld plan zijn geen redenen in te brengen, dan dezulke die uit de zwakte der regering voortvloeijen, en uit de noodzakelijkheid getrokken zijn, om toe te geven aan de weelde en verwijfdheid, die tot in de laagste standen der maatschappij zijn doorgedrongen. Maar men mag hopen, dat bij de uitvaardiging van zoodanige wet, ieder burger wien het heil des lands ter harte gaat, het zijne zal toebrengen, om hare ten uitvoerlegging te bevorderen tegen de onbetamelijke neiging van een zorgeloos volk, dat onder het schijnbaar voo- wendsel van vrijheid, zich tegen de wet verzetten zal, om in zijne tegenwoordige schandelijke zorgeloosheid te kunnen voortleven.» De kolonel verloochent echter zijne aristocratische denkwijs niet, daar hij meende: «dat niemand van de verplichting moest vrijgesteld zijn, dan dezulken die vermogen genoeg hadden om te leven, zonder handel of beroep te drijven.» Zulk eene onbillijkheid ten koste der armen en in 't

voordeel der rijken, lag echter te zeer in den geest van den tijd, dan dat men het den schrijver zeer euvel kan duiden, en in alle geval is eene openbare ongerechtigheid nog beter, dan de onbegrensde willekeur, welke het volk door de pressing in handen der vrederegters, had te lijden.

In denzelfden geest, maar in nog ruimeren zin, liet zich in het jaar 1774 de heer *Home* (later lord *Kames*) in een historisch-wijsgeerig werk uit, waarin hij, in het hoofdstuk over het krijgswezen, zich aldus uitdrukt: «'t Geen mij aanleiding geeft om het volgend plan voor te slaan, is de vaste overtuiging, dat een militaire en een industriële geest voor Engeland even noodzakelijk is, en dat wij verloren zijn, wanneer een van beiden ons ontbreekt.» Tallooze geschriften en artikelen in de dagbladen van lateren tijd, houden slechts variatiën van dit thema. De heer *Home*, een der lords-opperregters in Schotland, toont zich echter nog eenigzins aristocratischer dan de kolonel *Dalrymple*, daar hij voorstelt, in ieder graafschap, uit de aanzienlijke grondbezitters, eene speciale commissie zamen te stellen, en deze uit de lagere volksklassen rekruten te doen ligten, waarbij hoofdzakelijk de zoodanigen moesten gekozen worden, die te huis het minst noodzakelijk zijn.» Wanneer men echter de vrijstellingen nagaat, die nog tegenwoordig op vele plaatsen van het vaste land bestaan, waar de conscriptie aangenomen is, mag men ook hierover niet te streng oordeelen. De heer *Home* stelt voor, om de manschappen zeven jaren te laten dienen, hen dan met eene som van 8 à 10 ponden sterling hun ontslag te geven, en hun dan te vergunnen het een of ander ambacht uit te oefenen of beroep te drijven, zonder dan aan de belastingwetten (*corporation laws*) onderworpen te zijn;» ook hij heeft derhalve gedacht aan den, in vele staten van het vaste land, zoo dikwijls ter spraak gebragten toestand der ontslagen militairen, welke dáár, waar de meerderheid der bevolking in den staat van lijfeigenschap verkeert, of door privilegiën in haar beroep beschermd worden, in zekeren zin eene nieuwe maatschappelijke klasse uitmaken. Even zoo behandelt hij het in den lateren tijd zoo menigmaal aanbevolen gebruik van den soldaat, naar het voorbeeld der Romeinen, voor openbaren arbeid, en meent, dat zoo men de soldaten gedurende drie maanden van het jaar onder de vanden hield, men ze den overigen tijd wel kon gebruiken voor openbaren arbeid, aan de straatwegen, enz. Wij weten echter, dat zoodanig gebruik in onzen maatschappij toestand slechts op eene kleine schaal kan plaats hebben, en brengen het bovenstaande slechts bij, om aan te toonen, hoe al de vraagstukken betrekkelijk het krijgswezen die op het vaste land in de jongste vijf-en-twintig jaren tot zooveel twistgeschrijf hebben aanleiding gegeven, in de vorige eeuw in Engeland reeds ter spraak gebragt zijn; maar dat men daar, bekneld in de

(1) Toch werden nog in het jaar 1779, toen bijzondere personen en kompanieschappen regimenten wierven om de regering bij te staan, in Schotland negen, maar in het veel volkrijker en welvarender Engeland, slechts twee vrijwillige korpsen op de been gebragt.

banden der aristocratisch-vrije staatsregeling, die duizenden ongerechtigheden in 't geheim toeliet, maar geen' voor alle klassen even harden maatregel veroorloofden, in den ouden toestand bleef, en het leger voortdurend met slecht volk en misdadigers aanvulde.

Hoe men dezen in toom hield, en voor een gedeelte houden moest, is ligt te denken. In een' tijd, toen men de wetten niet naar afgetrokken beginsels ontwierp, maar naar den bestaanden toestand der maatschappij inrigtte, moest deze wel eenen grooten invloed hebben op de wetten betrekkelijk de krijgstucht. In de vijftiende, zestiende, en gedeeltelijk nog in de zeventiende eeuw, toen men het krijgsberoep wel voor eene gevaarlijke, maar tevens voor eene winstgevende loopbaan hield, die inzonderheid toekwam aan de jongere zonen van den lagere adel en aan de vrije boeren, in een' tijd toen de soldij, bij vergelijking met de geldswaarde, veel hooger dan het dagloon was, en de 400 à 500 man sterke kompagnien, behalve den aanvoerenden kapitein, slechts eenen enkelen officier hadden, den luitenant, die door den kapitein zelven gekozen werd, in zulk een tijd moest de betrekking tusschen de soldaten en bevelhebbers geheel anders zijn, dan in de achttiende eeuw en tegenwoordig. De krijgstucht was, naar den geest des tijds, hard en ruw; de doodstraffen waren talrijk, evenzoo het verlies van ledematen, welke straf men thans niet alleen uit menschelijkheid niet meer toepast, maar ook omdat men de soldaten gebruikt en behouden wil; na deze bloedige straffen, kwamen gevangenisstraf en geldboeten, welke laatsten bij de soldij, die tegenwoordig aan de manschap wordt betaald en in verhouding tot de levensbehoefden, geheel en al onmogelijk zijn. De nieuwere betrekking tusschen officieren en manschappen sproot voort uit de betrekking van de adellijken tot de vasallen en lijfeigenen, en het tijdvak onmiddellijk na den dertigjarigen oorlog is, zoo hier als op het vaste land, het keerpunt. Het rondzwerfen naar oud gebruik, het werven van landsknechten was niet meer voldoende; men deed derhalve de jongere zonen van den adel in de krijgsdienst van den Vorst treden, en bewoog hen een zoo groot mogelijk getal hunner onderzaten en lijfeigenen mede te brengen. Van daar de vermeerdering der officiersplaatsen en de verkleining der kompagnien die door *Lodewyk XIV* te velde gebragt werden. Deze nieuwe soldaten stonden in eene geheel andere betrekking tot de officieren dan vroeger, toen de hooge soldij de soldaten nader bragt aan de weinige officieren die er waren, en de krijgsgeoeffendheid van allen de tegenwoordige schakel van bevelhebbersplaatsen overtollig maakte (1). Zoodra

(1) In het krijgswezen werden de onderscheidene klassen der burgermaatschappij geëerbiedigd; hiermede werd intusschen aan de militaire verdiensten niet te kort gedaan, en terwijl de voorname adellijke,

dra eenmaal tusschen officieren en manschappen die klove der verschillende rangen bestond, moest het stelsel van krijgstucht eene verandering ondergaan, en deze verandering had in Engeland gedurende den burgeroorlog plaats, toen het koninklijk leger, gelijk als boven vermeld is, hoofdzakelijk uit adellijken en derzelve vasallen bestond. Uit een in het jaar 1640 door den legerbevelhebber uitgevaardigd krijgsreglement, blijkt, dat de officieren de soldaten voornamelijk aan den lijve straffen, en zoodra dit in zwang was, moest men de officieren tegen de uitwerkselen van bijzondere wraak, door strenge straffen beveiligen; dien ten gevolge werd de doodstraf gesteld op de geringste poging om zich tegen zoodanige tuchtiging te verzetten (1), en daarmede was de grondslag gelegd der tegenwoordige krijgstucht, onderwerping aan alle behandelingen der officieren, hoe willekeurig ook. Men zocht door de daargestelling van krijgsgeregten, enz., de misbruiken te keeren, maar, hoeveel men ook in bijzondere opzichten verbeteren mogt (2), de betrekking tusschen officier en militair beneden dezen rang, werd steeds scherper afgebakend, hoe grooter de klove werd, welke rang, vermogen en beschaving in den loop des tijds steeds verwijd hebben.

In deze omstandigheden moest, bij den toenemenden bloei des lands, het lot der soldaten steeds verslimmeren; de soldij toch bleef als te voren (3), en werd nog verminderd door de afzetterijen der kwartiermeesters en sergeanten, die levensmiddelen leverden, zoodat de soldaten door den honger dikwijls letterlijk tot stelen werden aangezet, waarvoor zij, bij de ontdekking, 500 slagen met de negenstaartige zweep ontvingen. Wie dit martelwerktuig in zwang gebragt heeft, is niet regt bekend. Op het laatst der zeventiende eeuw was nog de stok of het eind touw in gebruik, waarmede men dikwijls misdadigers tot den dood toe kastijdde. Deze behandeling had eenige hevige uitbarstingen van muiterij en wraak ten gevolge, en na den Amerikaanschen oorlog weigerden ook eenige regimen-

die welligt in 't leger een hoogen rang had, maar niets dan zijn moed op het slagveld bragt, ter zijde gelaten werd, riep men dikwijls gewone soldaten, maar rijp van ondervinding, in den krijgsraad des veldheers; zulks deed zich nog dikmaals voor in den Nederlandschen oorlog op het eind der zestiende eeuw. Bij onze tegenwoordige militaire inrigtingen is zulks echter eene ongerijmde zaak.

(1) Ook het door de spitsroeden-loopen (*run the gantlop*) komt in gezegden tijd reeds in het Engelsche leger voor.

(2) De gevallen waarin de officier, zonder krijgsregt, naar louter goedvinden met den stok (*battoon*) kon straffen, zijn volgens sir *J. Turner's Pallas armata* (een werk dat in het jaar 1683 verscheen) zoo talrijk, dat de gewone soldaat en zelfs de onder-officier, bijna geheel aan den willekeur van den officier was overgegeven. Ook de mishandeling door onder-officieren (korporaals) was toen geoorloofd; in den beginne mogten de laatstgenoemden slechts met de hellebaarden of het geweer eenen slag geven; allens echter lieten de officieren aan hen het geven van stokslagen, geeseling over.

(3) In den Amerikaanschen onafhankelijkheids-oorlog was zij nog slechts 6½ pence.

ten zich naar Oost-Indie te laten inschepen, daar zij zich slechts voor de dienst verbonden hadden zoolang de oorlog duurde. Dergelijke voorvallen deden de gebiedende noodzakelijkheid zien, om het lot der soldaten te verbeteren, doch er verliep nog eenige tijd eer men ernstig de hand aan 't werk sloeg.

(*Vervolg en slot hiërna.*)

BOEKBESCHOUWING.

Leidraad by het onderrigt in de Zee-artillerie, door den kapitein der artillerie J. N. CALTEN, gedetacheerd by het Koninklyk Instituut voor de Marine. Met platen. Tweede vermeerderde druk. Medemblik, by L. C. VERMANDE, 1842, in 8°, 390 bladz.

Weder een boek van den grooten achterstand, waaraan wij den tol eener aankondiging en waarlijk ook die eener aanprijzing moeten brengen.

Bij gelegenheid van de eerste uitgave, zeiden wij reeds onze gedachten over het nut, dat in de uitgave van eenen dergelyken leidraad moest gelegen zijn, dewijl, volgens het getuigenis van kundige zee-officieren, de artillerie-wetenschap onder het korps zeer ten achteren was. Wij waren meermalen in de gelegenheid geweest ons van de waarheid dezer gezegden te overtuigen. Stout en geoefend zeeman te wezen, was eene voorwaarde, een punt van wedijver onder de jonge en oudere officieren, doch om de wapening en alles wat tot hare bediening en haar doelmatig gebruik behoorde, bekreunde men zich minder. En evenwel hadden de voorstanders van den goeden vooruitgang, bij de roemrijke gevechten voor Algiers en Palembang, maar al te zeer ontwaard, dat dit veld met ijver moest beploegd worden, als men gelijken tred zoude willen houden met de Engelsche en Fransche oorlogs-zeemagt, vooral met de laatste, die zich daarin zoo voordeelich begon te ontwikkelen. Zij die goeden wil en lust bezaten, om dit zoo hoogstgewichtig gedeelte van de gevorderde kennis des zee-officiers te bestuderen, beklagden zich, dat het hun aan een' leidraad ontbrak. De verdienstelijke leeraar aan het instituut te Medemblik, voorzag in dat verlangen en in die groote behoefte, en wij juichten zijnen arbeid toe. Onder een zeer schraal uiterlijk, en met eene afschuwelijke topografische uitvoering, had de kundige schrijver echter een rijke bron van leering opengesteld. Deze eerste proeve heeft dan ook, zoo als wij meermalen vernamen, goede diensten bewezen. De wetenschap was echter vooruitgegaan sedert de tien jaren die tusschen de eerste en de tweede uitgave verstreken was. De kapitein *Callen* had in dien tusschentijd de ondervinding verkregen, dat hij zijnen wetenschappelijken arbeid ook op een hooger standpunt moest plaatsen, en dat hij van dat standpunt, de jongelieden, die zich aan de zee-oorlogsdienst wijdten, en aan de jongere officieren moest toeroepen, dat de wetenschap, die hij hun in zijn boek aanbood, voor hen onmisbaar was, dewijl zij hen zoude onderscheiden van den gewonen handels-zeeman.

Dat denkbeeld ontwikkelt de schrijver kort, maar duidelijk en overtuigend in zijne voorrede, en waarlijk dit was in onze oogen eene noodzakelijke inleiding tot deze nieuwe uitgave.

De eerste uitgave is daarenboven bijna geheel omgearbeid, vele onderwerpen zijn op nieuw behandeld en uitgebreid. Verschillende nieuwe geschutsoorten, en de proeven daarmede genomen, zijn aangehaald en hun gebruik kortelijk aangewezen. De hoofdstukken over *het geschut, de vuurwerken, over bediening van het geschut en over het schieten en werpen*, zijn met groote zorg in deze uitgave behandeld, en rijk met de nieuwste aantekeningen, evenals het hoofdstuk over *de draagbare wapenen*, aangevuld. Aan het onderwerp der *kusten* zouden wij eenige meerdere uitbreiding verlangd hebben, voornamelijk voor hen, welke de lessen in de wetenschap niet hebben bijgewoond. Het geheel echter verdient te meer lof, daar wij ons overtuigd houden, dat met dit boek, en vooral met deze tweede uitgave, in eene zeer groote behoeften voorzien is, terwijl men mag verwachten, dat de materiele kwestie onzer zee-artillerie, onder de hooge leiding van den kundigen Minister, die als een ijverig voorstander van den vooruitgang ten goede, bekend staat, een punt van ware behartiging zal uitmaken. Dan ook zal de verdienstelijke schrijver zijnen wetenschappelijken arbeid zien bloeijen en vruchten dragen, in het welbegrepen belang, niet alleen van Koning en Vaderland, maar ook van hen, wier naam en goede roep zoo dikwerf van eene goed bediende wapening afhangen.

De tweede uitgave onderscheidt zich daarenboven door eene meer geleidelijke en duidelijke voordragt, en wat de uitvoering betreft, zoowel het typographische gedeelte als de platen, doen de uitgeefster eer aan. De schande die de Delfsche drukpers door de eerste uitgave was aangedaan, is alzoo glansrijk door deze tweede uitgave uitgewischt.

Dictionnaire universel, historique et raisonné Français-Hollandais, de marine et de l'art militaire, rédigé d'après un nouveau plan; ou Répertoire général de tous les termes des arts et sciences, dont la connaissance est ou nécessaire ou utile à ceux qui se destinent soit à la carrière de la marine, soit à celle des armes, par E. GOCVIC et H. G. JANSEN, Ingénieur de la Marine. La Haye et Amsterdam, chez les Frères VAN CLEEF, 1844. Un vol. in 8° royal à deux colonnes, 668 pages.

Wij konden ons het genoeg niet ontzeggen, van het bovenvermelde, nieuwelings in het licht verschenen boek, spoedig aan te kondigen. Het was ons voornemen daardoor de hooge waarde te doen kennen, welke wij aan de verschijning van deze belangrijke lettervrucht hechten. Wij gaan daarbij van de vooronderstelling uit, dat er velen met ons zullen zijn, die bij het lezen van fransche werken, hetzij in het domein der techniek en der geschiedenis, hetzij in het gebied der letterkunde van smaak, in het geval verkeerd hebben, over zaken te moeten heenstappen, die, uithoofde van technische termen, welker beteekenis men niet kende, en die evenmin in de gewone woordenboeken te vinden waren, onduidelijk voorkwamen. Zoo toch moet het menigen artillerist moeilijk en

lastig voorgekomen zijn, om fransche werken over de zee-artillerie met vrucht te bestuderen, vooral voor diegenen, die niet in de gelegenheid geweest waren, om zelfs de Nederduitsche zee-artillerie-termen, op de plaats zelve (op de schepen) bij de aanschouwing der voorwerpen, te leeren kennen. En hoevelen zullen er niet zijn, die op dergelijke moeilijkheden gestuit zijn bij het lezen van *Les fastes de la marine Française*, en die massa van zoogenaamde maritieme, in fransche taal geschrevene, of in die taal overgebragte romans van *Eugène Sue*, *Corbière*, *Cooper*, *Marryat* en anderen. Immers, er was een tijd, dat men niet zoude hebben durven bekennen, dat men geen dezer in de mode zijnde lettervruchten van vreemden bodem had ingezien, uit schaamte van voor een domper of pedant geleerde gehouden te worden. En hoeveel ontsnapte er dan niet, bij de onwetendheid omtrent de beteekenis van somwijlen één enkel woord? en hoe dikwerf moest men die onwetendheid niet bekennen, als de vrouwelijke lezers, uithoofde dier meer vergevenswaardige onkunde, zich rigteden aan hen, die zij vooronderstellen mogten meer ingeleid te zijn in de beteekenis van technische uitdrukkingen en krijgskundige zeetermen?

Met dezen aanhef hebben wij willen aanvullen, wat de nijvere en begaafde schrijvers in hun voorwoord vergeten hebben voor te dragen, ten betoog, dat er behoefte bestond aan een dergelijk woordenboek. Zij hebben, het is waar, voor de mannen van het vak zelf, gewigtige bewijsgronden bijgebragt. Zij hebben daarbij doen gevoelen, dat de Nederlandsche zeeman in het algemeen, en de zee-officier in het bijzonder, in honderde gevallen kan geplaatst worden, die eene meer dan oppervlakkige, eene uitgebreide, speciale kennis van de beteekenis der fransche zeetermen, dringend vorderen. Zoo o. a. bij het bieden van hulp door loodsen in tijd van gevaar op fransche kusten; bij eene altijd mogelijke combinatieve tezamenwerking van Fransche en Hollandsche oorlogsschepen, hetzij onder Fransche of Nederlandsche opperleiding. Zij hebben daarenboven — en zoo wij vermeenen te regt — de opmerksaamheid getrokken op de verschillende beteekenis, die sommige uitdrukkingen behouden hebben bij de handels- en oorlogs-marine, en in de verschillende havens, ja op de verschillende scheepswerven. Zij hebben ook gemeend, dat, aangezien de verschillende takken der oorlogszeevaartkunde en der krijgskunst, bijna alle andere takken van kunsten en wetenschappen omvatten, zij daarom ook de meest gebruikelijke technische woorden der speciale en hulpwetenschappen, in hunne verzameling moesten opnemen. Zoodoende hebben zij dertig takken van kennis en der praktijk, ten grondslag voor hunnen arbeid aangenomen, en daarover de beste en ook de nieuwste werken en woordenboeken geraadpleegd; altijd in het oog houdende, dat de marine en de algemeene krijgskunst de hoofdgrondslag hunner nasporingen waren. De scheepsbouwkunde, de zee-taktiek, de zee-strategie en de stoomvaart, onderwerpen die in den laatsten tijd door zoovele nieuwe vindingen en ook door zoovele nieuwe termen en woorden zijn verrijkt geworden, vorderden reeds op zich-zelve een hulpboek, eene handleiding of een gewijzer.

In zee-termen is onze taal welligt de rijkste, en wat meer zegt, zij heeft ten grondslag aan vele vreemde zeevaarders gestrekt; iets dat men duidelijk genoeg ontwaart, wanneer men

dit woordenboek doorbladert. De begaafde bearbeiders hebben zich echter slechts bepaald tot de mededeeling van enkele Nederduitsche termen, zonder in omslagtige woord-afleidingen te treden, waardoor de omvang van het boek te groot zou geworden zijn; en toch moet men dit werk geenszins als eene eenvoudige woordenlijst beschouwen, maar veeleer als een *Lexicon*, dewijl vooral in den franschen tekst zeer doelmatige omschrijvingen van de termen voorkomen.

Een uitgewerkt verslag of critiek van dit werk te geven, is niet doenlijk, aangezien alleen een aanboudend gebruik de noodige bouwstoffen kan leveren om over deszelfs volledigheid te kunnen oordeelen. Wat wij uit onze onwetendheid hebben kunnen opdelven, hebben wij er in gezocht, en onze weetgierigheid ook bevredigd gezien. Omtrent enkele woorden, die wij er in opzochten, om te zien of de bearbeiders ook de oorspronkelijke Nederduitsche grondwoorden hadden aangeduid, was ons verlangen minder bevredigd. Zoo o. a. het woord *BIVAC* (bladz. 62); dit is een oorspronkelijk Hollandsch woord, afgeleid uit het woord *bij-wagt* (wacht in de open lucht — niet onder tenten), zoodat dit woord dan ook in de oudste fransche woordenboeken, onder de benaming *Biwak* voorkomt. Later is het door ons weder uit het fransch, als vreemde term overgenomen. *LUMIÈRE*; *zundgat*, de term namelijk die nu gebezigd wordt, doch deze is door ons uit het Duitsch overgenomen, hoewel de oude artilleristen daarvoor zeer eigenaardig het woordt *laag-gat* bezigden, afkomstig van het gat, waardoor men een priem of ruimnaald steekt, om de patroonzak of cardoes door te steken, er een gaatje in te maken voor de ontsteking, 't welk zij dan ook *laten* noemden, enz. Doch deze en gene kleine aanmerkingen, nemen niets van de verdienste van dit werk weg, welks in het lichtverschijning wij met een hartelijk welkom in de boeken-wereld begroeten. Wij twifelen er niet aan, dat het ook bij den vreemden, en vooral bij de fransche krijgslieden, goed zal ontvangen worden. Voor de Russische marine zal het niet minder een groote schat zijn, dewijl de kommando-woorden en vele scheepsvoorwerpen, dáár nog met de oorspronkelijke Hollandsche benamingen worden aangeduid. Het heeft ons dan ook eenigzins verwonderd, dat de uitgevers dit boek ook niet, even als zij het voor Brussel en Parijs gedaan hebben, te Petersburg verkrijgbaar hebben gesteld.

De uitvoering doet den uitgevers, wier naam trouwens in dat opzigt zeer gunstig bekend staat, de meeste eer aan.

NOTA *betrekkelijk de heeren Officieren, die sedert Januarij 1836, uit het Nederlandsche leger, bij de troepen dienstdoende in de Oost-Indische bezittingen, zijn overgeplaatst.*

(Ingezonden.)

OVERGEPLAATST.	INFANTERIE.				KAVALLERIE.				ARTILLERIE.				GENIE.				Totaal Generaal.	AANMERKINGEN.
	Kapiteins.	1e Luitenants.	2e Luitenants.	Totaal.	Kapiteins.	1e Luitenants.	2e Luitenants.	Totaal.	Kapiteins.	1e Luitenants.	2e Luitenants.	Totaal.	Kapiteins.	1e Luitenants.	2e Luitenants.	Totaal.		
In 1836	1	»	33	34	»	»	»	»	»	»	3	3	»	»	»	»	37	Bovendien zijn nog overgeplaatst: Van den Generalen staf: 1 Eerste Luit. Kwartiermeesters: 3 Tweede » Transporttrein: 1 » »
» 1837	3	9	11	23	»	»	»	»	»	5	3	8	2	2	»	4	35	
» 1838	»	9	10	19	»	»	3	3	»	1	»	1	»	»	»	»	23	
» 1839	»	»	19	19	»	2	»	2	»	3	10	13	»	1	»	1	35	
» 1840	»	3	24	27	»	»	»	»	»	1	1	2	»	1	»	1	30	
» 1841	»	»	14	14	»	»	»	»	»	»	2	2	»	»	1	1	17	
» 1842	»	10	10	20	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»	»	21	
» 1843	»	8	7	15	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	1	1	17	
<i>Totaal. . .</i>	4	39	128	171	»	2	3	5	»	10	21	31	2	4	2	8	215	
Van deze worden in de ranglijst van 1844 nog in militaire betrekking gevonden:	1	29	98	128	»	2	1	3	»	9	18	27	2	1	»	3	161	
<i>Vershil. . .</i>	3	10	30	43	»	»	2	2	»	1	3	4	»	3	2	5	54	

In acht jaren tijds hebben alzoo 54 officieren, die uit Nederland naar Oost-Indiën zijn vertrokken, de militaire dienst aldaar verlaten, hetzij door in burgerlijke betrekking te zijn overgeplaatst, met demissie of pensioen afgegaan, of wel overleden zijn.

Bij de Infanterie zijn de, als kapitein derwaarts vertrokkenen, luitenant-kolonel; de 1ste luitenants vóór 1843 vertrokken, op slechts één na, kapitein, en twee reeds majoor; de 2de luitenants in 1836 en 1837 derwaarts gegaan, zijn allen kapitein, met uitzondering van 4, die maar 1ste luitenant zijn; de 2de luitenants in 1838, 1839, 1840, 1841 en 1843 overgeplaatst, zijn op 10 na, allen eerste.

Bij de Kavallerie zijn beide 1ste luitenants, ritmeester, en de 2de luitenants eerste geworden.

Bij de Artillerie zijn al de 1ste luitenants kapitein, met uitzondering van één, in 1839 overgeplaatst; de 2de luitenants zijn allen 1ste luitenants, met uitzondering van 3, welke kapitein zijn.

Bij de Genie zijn de beide kapiteins majoor, en de 1ste luitenants kapitein.

BIJLAGE X.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIREN SPECTATOR, 12de DEEL, N°. 10.

(Maand April 1844.)

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BENOEMD:

By het wapen der Infanterie. Bij het 1ste reg.: tot maj., de kap. der 1ste kl. J. H. König, van het 6de reg. inf.; de kap. der 1ste kl. A. J. M. van der Mey, van het koloniaal werf-depôt. Tot kap. van de 5de kl., volgens ancienneteit: de 1ste luit. F. W. del Campo, genaamd Camp, van het 5de reg. inf., en A. de Keyzer, van het 1ste reg. inf.; bij keuze: de 1ste luit.-adj. J. H. Stieneker, van het 8ste reg. inf. Bij het 5de reg. inf.: tot luit.-kol., de maj. D. E. Wilhelmie, van het 8ste reg. inf.; tot kap. van de 5de kl., bij keuze: de 1ste luit. H. Benier, van het reg. gren. en jag. Bij het 5de reg. inf.: tot kap. van de 5de kl., volgens ancienneteit, de 1ste luit. W. de Ravallet, van het korps, J. A. Breson, van het 6de, en H. P. Everts, van het 7de reg. inf.; bij keuze: de 1ste luit. E. Klapp, van het 8ste reg. inf. Bij het 6de reg. inf.: tot maj., de kap. der 1ste kl. G. H. R. Thomasset, van het reg. gren. en jag. Tot kap. van de 5de kl., bij keuze: de 1ste luit.-adj. H. F. N. de Ronde, van het 7de reg. inf. Bij het 7de reg. inf.: tot kap. van de 5de kl., volgens ancienneteit, de 1ste luit. P. M. Gevelaer, van het korps, en de 1ste luit.-adj. A. de Haas, van het 2de reg. inf. Bij het 8ste reg. inf.: tot maj., de kap. der 1ste kl. P. C. Frantzmann, van het 7de reg. inf.

By het wapen der kavallerie. Bij het 1ste reg. lans.: tot maj., de maj. der kav. op non-act. H. J. van Utenhoven. Tot adj. des Konings in buitengew. dienst: de luit.-gen. A. A. J. Bon Destombe, komm. de 2de div. inf. en opperbev. der troepen in het hertogdom Limburg. Tot kap. der 1ste kl.: de kap. der 2de kl. C. M. Seeuwen, van het 5de reg. inf., J. van Dam, van het 5de reg. inf., W. G. F. van Vugt, van het 8ste reg. inf., C. W. Westerbaen Schmidt, van het 2de reg. inf., H. L. F. Eichholtz, van het 6de reg. inf. D. A. F. J. Kuil van Trojen, van den prov. staf; J. F. Scharnten, reg.-adj. bij het 6de reg. inf. Tot kap. der 2de kl.: de kap. der 5de kl. P. J. van Crans en J. J. Verstege, van het 2de reg. inf.; W. van der Blom, van het 1ste reg. inf.; J. Tegelberg, van het 5de reg. inf.; F. J. Gentis, van het 1ste reg. inf.; J. C. C. de Horion de Corby, van het 5de reg. inf.; J. Limburg, van het 1ste reg. inf.; J. C. Bross, van het 6de reg. inf.; G. Berghauser, A. V. Egter van Wissekerke, K. T. Scharnten en P. P. van Gorcum, van het Dep.

van Oorl.; A. van Helden, reg.-adj. bij het 4de reg. inf. Bij het 2de reg. inf.: tot adj., de 1ste luit. G. H. van Steyn, van het reg. Bij het 5de reg. inf.: tot reg.-adj., de kap. der 5de kl. P. H. L. Lilly, van het 5de reg. inf.; bij het 7de reg. inf.: tot bat.-adj., de 1ste luit. zonder bezw. der schatk. J. D. de Rooij, van het 7de reg. inf. Tot militie-commissaris in de prov. Groningen: de gep. kol. der kav. J. J. C. Maschek. Bij het 4de reg. inf.: tot 2den luit.-kwartierm., de adj.-onder-offic. J. M. Mulder, schrijver der 1ste kl. bij het Dep. van Oorlog.

Verplaatsingen.

Bij het reg. gren. en jag.: de kap. van de 1ste kl.; reg.-adj. J. F. Scharnten, van het 6de reg. inf.; de 2de luit. Jhr. K. W. de Kock, van het 5de reg. inf. Bij het 5de reg. inf.: de kap. der 5de kl. D. Bodmer, van het 7de reg. inf. Bij het 6de reg. inf.: de kap. van de 5de kl. L. Swemer, van het 5de reg. inf. Bij het koloniaal werf-depôt: de kap. der 1ste kl. D. Millioen, van het 5de reg. inf. Bij het 4de reg. inf.: de 2de luit. L. J. G. Gijsen, van het 7de reg. inf. Bij het bat. min. en sapp.: de 1ste luit.-kwartierm. D. C. Otken, van het 1ste reg. drag. Bij het 2de reg. inf.: de 2de luit.-kwartierm. J. A. Saltet, van het 4de reg. inf.

Eervol ontslagen.

De 1ste luit. A. P. H. B^{on} van Ittersum, van het 2de reg. dragonders.

Nonactiviteits-tractement verleend aan:

Den 2de luit.-kwartierm. C. F. van Ghert, van het 2de reg. infanterie.

Tydelyk nonactiviteits-tractement verleend aan:

Den gen.-maj. C. Nepveu, chef van den generalen staf en buitengewoon adjudant des Konings.

Gepensionneerd.

De luit.-kol. F. J. van Winterhoven, van het 5de reg. inf.; de maj. A. D. Weber en C. F. Koch, van het 1ste reg. inf.; J. H. A. M. Stael van Holstein, van het 6de reg. inf.; J. Werner, van het 1ste reg. lans. De kap. F. Meijer, S. C. van der Ven en J. F. Baert, van het 1ste reg. inf.; C. Boechheimer, J. J. Fischer en H. Snoers, van het 5de reg. inf. De 1ste luit. P. van Roon, van het 7de reg. inf., en W. Kraal, van het 8ste reg. inf.

Overleden.

De 1ste luit.-kwartierm. A. J. Huart, van het bat. mineurs en sappeurs. De 2de luit. Wenninck, van het 7de reg. inf. De 1ste luit. W. van den Burg, van het 4de reg. inf.

